یادی لەدایك بوون مانای چیە و بۆ کێ دەکرێت؟[1]

بسم الله الرحمن الرحیم

گەر چاوێك بە مێژووی مرۆڤایەتیدا بخشێنین دەبینین لەهەموو سەردەمو رۆژگارێکدا چینێك لە خەڵکی پێکەوە ژیاون و پارچەیەك زەوی کۆی کردونەتەوە، وە بێگومان ئەو خەڵکانە هەموویان لەیەك ئاستدا نەبوون لە بوارەکانی ژیاندا، بەڵکو کەسانی ئاساییو نا ئاساییو پلە بەرزیان تێدا هەبووە، وە تیاشیاندا هەبووە کە لەهەمووان زیاتر بەهرەمەندو لێ هاتوو بووەو لە بوارێکی تایبەتدا یان لە چەند بوارێکدا خزمەتی بە کۆمەڵگاکەی کردووە چ لە بواری ئاینیو چ لە بورای نەتەوایەتیو رەگەزایەتیو چ لە بواری زانستیدا، وە دیارە خەڵکیش بەهۆی ئەو بەهرەمەندیەوە زیاد لە خەڵکانی ئاسایی رێزیان لێ گرتوونو خۆشیان ویستون، وە لە کاتێکدا کە ئەم کەسە بەهرەمەندانە دەمرن و کۆتایی بە خزمەتەکەیان دێت، خەڵکی ئەو کۆمەڵگایە هەست بە خەسارەت و کەلێنێکی گەورە دەکەن، لەبەر ئەوە حەز دەکەن وەکو دەربڕینی سۆزو خۆشەویستیو وەفادارییەك بۆ ئەو کەسە بەهرەمەندەیان هەمیشە لە یادیاندا بێت و لە بیری نەکەن، جا لە سەدەکانی سەرەتای بوونەوەردا خەڵکی ئەم برینەیان بەوە سارێژ دەکرد کە چەند پەیکەرێکیان (بت) بۆ دەتاشین و لە شوێنە گشتییەکاندا و جێی کۆبونەوەکانیاندا دایان دەنان، بە مەبەستی ئەوەی بەردەوام لە یادیاندا بنو نەوەکانیشیان بێ ئاگا نەبن لەو مێژووە مەزنو پرشنگدارەی هەیان بووە.

وە شەیتانی لەعینیش زیاتر ئەم هەلەی قۆستۆتەوە بۆ ئەوەی سەر لە نەوەکانیان تێك بدات بەوەی کە گومرایان بکاتو هاوبەش پەیدا کردن لە ناویاندا بڵاوبکاتەوە، بۆیە دوای تێپەڕ بوونی چەند ساڵ و سەدەیەك بەسەر دروست کردنی ئەو پەیکەرانەدا کە نەوەکانیان بی ئاگا بوون لە مەبەستی دروست کردنیان شەیتان کەوتە گەڕو جۆرەها وەسائیلی بەکارهێنا تا بیرو باوەڕێکی وای تیا دروست کردن کەوا بزانن باوانیان ئەم پەیکەرانەیان بۆ

---

(١)کورت کراوەی کتێبی یادی لەدایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) لە سۆنگەی قورئان و فەرموودەکانەوە. لەنووسینی م.عبد الفتاح بەهێیی.

پەرستن دروست کردووەو عیبادەتیان بۆ کردووە، بۆیە ئەوانیش دەستیان کرد بە پەرستنیان و بەم شێوە بت پەرستی دروست بوو و لەناو خەڵکیدا بڵاوبوویەوە، وە ئەم کارەساتە بە سەرەتای دروست بوونی هاوبەش پەیدا کردن و بت پەرستی دادەنرێت، ڕاستی ئەمەش کەڵە زانای ئامۆزای پێغەمبەر (ﷺ) ئاماژەی پێدەداتو لە تەفسیر کردنی ئایەتی:

﴿وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾[2]؟.

واتە: (وە وتیان واز لە پەرستراوەکانتان مەهێنن وە بەتایبەت واز نەهێنن لە (ود) و (سواع) و (ویغوث) و (یعوق) و (نسر)).

ئیمامی بوخاری (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە عەبدوڵڵای کوڕی عەباسەوە (خوایان لێ ڕازی بێت) بۆمان دەگێڕێتەوە کە دەربارەی ئەم ئایەتەی سورەتی (نوح) فەرموویەتی: (إن هؤلاء الخمسة أسماء رجال صالحين من قوم نوح، فلما هلكوا أوحى الشيطان إلى قومهم أنْ أنصبوا إلى مجالسهم التي كانوا يجلسون أنصابا. وسموها بأسمائهم ففعلوا فلم تعبد حتى إذا هلك أولئك وتنسخ العلم عبدت)[3]، واتە: ئەو پێنج کەسەی لە ئایەتەکەدا ناویان براوە ناوی پێنج پیاوچاکی گەلی (نوح)ن کاتێك مردن شەیتان نیگای بۆ گەلەکەیان کرد چەند پەیکەرێکیان بۆ بکەن لەو شوێنانەی لێی دادەنیشتن، وەبەناوی ئەوانەوە ناویان بنێن ئەوانیش وایان کرد، بەڵام ئەو پەیکەرانە نەپەرستران تا ئەو جیلە کۆتاییان پێ هات، پاشان دوای ئەوان زانیاری دروستبوونی ئەو پەیکەرانە سڕایەوە ئەمجا پەرستران).

پاشان دوای تێپەڕبوونی چەند سەدەیەکی ترو گەشەکردنی شارستانێتیخەڵکیو پێشەکەوتنی ئاستی ڕۆشنبیریان و سەرهەڵدانی بەهەرەمەندان لە بوارەکانی تری زانستی بێجگە لەبواری ئایینی، ئەم یاد کردنەوەو بیر خۆهێنانەوەی ناوداران چەند شێوازێکی تازەی بە خۆیەوە بینی کە تا ئێستاش ئەو شێوازانە بەردەوامن بەتایبەت لەناو خەڵکانی ڕۆژئاواداو ئەوانەش کە شوێن کەوتەو لاساکەرەوەی ئەوانن لە خەڵکانی ڕۆژهەڵاتدا، ئەویش ئەوەیە کە هەمووساڵێك لەو ڕۆژەی ئەو ناودارەی تیادا لەدایك بووە، خەڵکی کۆدەبنەوە بۆ ئاهەنگ گێڕانو خۆشی دەربڕین و شیرینی خواردنەوە، وە لەو ئاهەنگەدا باس لە گرنگ ترینی ئەو کارانە دەکرێت کە ئەو کەسەی پێ ناسراوەو بەهرە مەندبووە پێی.

---

(٢) {سورة نوح:٢٣}.

(٣) (فتح الباري / كتاب التفسير/٨٦٢/٨/رقـم ٤٩٢٠) وە بۆ زیاتر ئاگادار بوون بەسەر ئەم باسەدا بڕوانە (تەلقین و نوێگژی مگردوو ١٣٤ – ١٣٧ دانانی: عبدلفتاح حسين بەهێی).

کەواتە بنچینە و سەرتای ئـەم کـارە لـە بـێ بڕوایان و نەفامانـەوە سـەری هەڵداوەو باوو نەریتی ئەوانـە. مانـای وایـە ئـەم یـادە بەم شێوازە بۆ بێ بڕوایان دەکرێت نەك بـۆ پێغەمبەران و بڕواداران:

چونکە:

ئاهـەنگ گێـڕان و کۆڕبەسـتن لـە یـادی لەدایك بووندا بـۆ ئـەو کەسـانەیە کـە لـەیاد دەچـــن و لـــە دڵو دەروونەکانـــدا هـــیچ جێگەیەکیان نەبێت، وە بـۆ ئـەو کەسـانەیە کە مەبەست و ئامانجیـان تـەنها دنیـا بـوەو لای خوا هیچ پلـەو پایەیـەکیان نیـە، بـەڵام پێغەمبەر (ﷺ) زیاد لەو پلەو پایە بـەرزەی کە خوا پێی داوە لە قیامەتـدا لـە دونیاشـدا خوای گەورە ناوی بـەرز کردوەتـەوەو پلـەو پایەیەکی داوەتێ کە بەهیچ کەسـێکی تـری نەداوە و نایدات.

جا باشە پێغەمبەرێك بەم شێوەیە بێتو ئەمە پلەو پایەی بێت لەدڵ و لێـو و زوبـانی خەڵکدا، ئیتر چۆن لە بیردەچێتەوەو چـۆن تەنها لەڕۆژێکدا یادی دەکرێتەوە ؟.

بەڕاستی کـۆڕ بەسـتنو ئاهـەنگ گێـڕان بۆیـــاد کردنـــەوەی زاتێکـــی وا وەك بەڵگـــە هێنانەوە وایە لەسەر بـوونی خـۆر لـە ڕۆژی ڕووناکدا، وە بەڵگە هێنەرەوەکەی گێل ترە لە بەڵگە ویستەکەی ! !.

یادی لەدایك بوون کەی داهێنراو مەبەست چیە لە کردنیدا:

سـەرەتای مێـژوویی داهێنـانی یـادی لـە دایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) دەگەڕێتەوە بۆ کۆتـــایی ســـەدەی شەشـــەم و ســـەرەتایی سەدەی حەوتەم، وە زۆر لە زانایان و مێژوو نوسان پێیان وایە کە (أبو سعید کوکبوری) یەکـــەم کـــەس بـــوە کـــە ئـــەم ئاهەنگـــەی داهێناوە، وە (د. محمد صـالح البنـداق) لـە کتێبی) في صحبة الـنبي (ﷺ)/١١) ئامـاژە بـــە ووتـــەی هەنـــدێ لـــە زانایـــان دەداتو دەفەرموێت: (ویرجع السـید رشـید رضـا في کتابه عن ذکرى المولد النبوي إلـى أن أول من أحدث هذا الإحتفـال هـو صـاحب أربـل، ويقول العلامة الأستاذ سليمان عبـدالعزيز آل سليمان: ولم يكن الإحتفـال بالمولـد النبـوي معروفا لا في عهد الرسول ولا في عهـد الخلفـاء الرشدين والسلف الصالح، والمشهور أن أول مــن أحــدث هــذا الإحتفــال هــو أبــو ســعيد كوكبوري بن ابـي الحسـن علـي بـن بكـتكين التركمــاني صــاحب أربــل)، (....و يجمــع فيها من كل الطبقات لمداولة طرب الملاهي و الأغاني، وكان الناس يتركون جميع أعمـالهم في تلـك الأيـام و ينطلقـون للتفـرغ و الـدوران علـى هـذه القبـاب و مـا يعـج فيهـا مـن لهـو وصخب، و طقـوس و ضـرب الطبـول و نحـر الإبـل وذبـح البقـر و الغـنم ونصـب الموائـد

المختلفة و إشعاع الشموع، وقد ذكر صاحب كتاب (تأريخ الخميس) ونقل عن الشيخ سعيد العربي مفتي لواء الفرات في كتابه)سر إنحلال الأمة العربية و وهن المسلمين) إن صاحب إربل رأى مناما قرر على إثره الإحتفال بعيد المولد النبوي)[٤]، واته: (رەشید ڕەزا له کتێبی (ذكرى مولد النبوي) دا مێژووی ئەم یادە دەگێڕێتەوە بۆ ئەوەی کە یەکەم کەسێك ئەم یادەی داهێنا والی ئەربیل بوو[٥])، وە مامۆستاو شارەزا (سلێمان عەبدولعەزیز ئال سلێمان) دەڵێت: ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی لەدایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) لەسەردەمی پێغەمبەر (ﷺ) و خەلیفە ڕێنموویی کراوەکان و پێشینی چاکخوازدا شتێکی باوو زانراو نەبووە، بەڵکو وا مەشهورە یەکەم کەس کە ئەم ئاهەنگەی گێڕاوە (أبو سعيد كوكبوری بن أبي الحسن بن بكتكين التركماني) والی ئەربیل بووە) ....وە لەم ئاهەنگەدا خەڵکی لەهەموو چینەکان تیایدا کۆدەبویەوە بۆ بەشداری کردنی جۆرەکانی لەهو گۆرانی، وە خەڵکی لەو ڕۆژانەدا هەموو کارو پیشەیەکیان بەجێ دەهێڵاو خۆیان لێ بڕاو دەکرد بۆ بێ تاقەتی دەربڕین و بەسەر کردنەوەی ئەو کۆڕانەو ئەوەی تیایاندا شەپۆل دەدا لە گاڵتەو گەپو سرود ووتنو تەپڵ لێ دانو سەربڕینی ووشترو مەڕو مانگاو ڕاخستنی سفرەی جۆراو جۆرو داگیرساندنی مۆم.

وە خاوەنی کتێبی (تأريخ الخميس) باسی کردووەو (شيخ سعيد العربي مفتي الفرات) له کتێبی (سر إنحلال الأمة العربية و وهن المسلمين)دا لێوە نەقڵ کردووەو دەڵێت: والی ئەربیل خەوێکی بینی ئیتر دوای ئەوە بڕیاری دا ئاهەنگ بگێڕێت بە بۆنەی لەدایك بوونی پێغەمبەرەوە (ﷺ) وە هەروەها (ابن كثير) لە باسی وەفاتی (أبو سعيد كوكبوری) ئاماژە بەوە دەدات کە گرنگیەکی زۆری داوە بەمەولوییو هەموو ساڵێك ڕێژەیەکی لە ئەندازە بەدەر پارەی سەرف کردووە تیایدا، وەك دەڵێت: (كان يصرف على المولد كل سنة ثلاثمئة الف دينار)[٦]، واتە: (هەمووساڵێك سێ سەد هەزار دیناری خەرج دەکرد لەمەولویدا).

وە دەفەرموێت: (حكى بعض من حضر سماط المظفر في بعض الموالدكان يمد في ذلك السماط خمسة آلاف رأس مشوي، وعشرة آلاف دجاجة، ومائة ألف زبدية، وثلاثين ألف صحن حلوي...)[٧].

(٤) في صحبة النبي /١١ محمد صالح البنداق، (صراط الجنة في القرآن و السنة/ ٩٧ عجاج مهدي صالح)، (المورد في حكم الإحتفال بالمولد ٨-٩ عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني).

(٥) ناسراوە بە سلطان مظفر و گۆرەگەی گە هەولێرە و زێگاتر تورکمانەکان وەك بتێکیان لێ کردووە.

(٦) البداية والنهاية ١٤٧/١٣ ابن كثير.

(٧) المصدر السابق نفس الجزء والصفحة.

واتە: (هەندێ لەوانەی ئامادەی سفرەو خوانی (ملك مظفر) دەبوون لە هەندێ لە مەولووەکاندا دەگێڕنەوە کەلەو سفرانەدا پێنج هەزار حەیوانی برژاو و دەهەزار مریشكو سەد هەزار سەلکە پەنیرو سی هەزار هەڵوای تیادا بڵاو دەکردەوە ! ! !.

ئەمە کورتەیەك بوو لە مێژوی داهێنانی یادی لەدایکبوونی پێغەمبەر (ﷺ) پاشان پێویستە بزانین ئایا مەبەست لە سازدانی ئەم ئاهەنگە چیەو خەڵکی بە چ مەبەستێك ئەنجامی دەدەن؟.

مەبەست لە سازدانی مەلوددا

پێش ئەوەی بچینە سەر باسی مەبەست لەسازدانی مولوددا ڕاستیەك هەیە پێویستە لەسەر هەموو یەکێك لە ئێمەی بڕوادار بڕواو قەناعەتمان پێی هەبێت، ئەویش ئەوەیە کە پێغەمبەر (ﷺ) شایەتی خەیریەت بۆ خەڵکی سێ سەدە دەدات کە نزیکن لە ڕۆژگاری پێغەمبەرایەتیو لانەدان لەو ڕێڕەوە ڕاستەی بۆیان دیاریکراوە، وەك لە فەرمودەیەکی صحیح دا هاتووە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (خير أمتي القرن الذين يلوني ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم.....)[٨]، واتە: (باشترین نەتەوەکەم ئەوانەن کە لە سەردەمی مندان، پاشان ئەوانەی بە دوایاندا دێن پاشان ئەوانەی بە دویاندا دێن)، وە شتێکی ڕوون و ئاشکراشە ئەو خەیریەتیەی دراوە بە خەڵکی ئەو ستی سەدەیە بەهۆی زیادە پەیوەست بوونیانە بە دەقەکانی قورئانو فەرمودەو دووریان لە داهێنراو و خورافیات، وە ئەو خەیریەتە کە دوای ئەوان دەبچڕێت بەهۆی ئەوەوەیە کە خەڵکی بێ ئاگا دەبن لە دوو سەرچاوە ڕوون و پاکەکەی دینەکەیان (قورئان و فەرمودە)و شوێن وتەو بۆ چوونو ڕێبازی ئەمو ئەو دەکەونو بەهەواو ئارەزووی خۆیان دینداری دەکەن، وە ئەوەی خواو پێغەمبەر (ﷺ) داوایان لێ دەکەن پشت گوێی دەخەن و شتانێکی تر کە خواو پێغەمبەر (ﷺ) داوایان نەکردووەو بە عیبادەتیان دانەناوە ئەوان خۆیان دای دەهێنن و دەیکەنە عیبادەت، هەروەك خوای گەورە باسی خاوەن کتابیەکانمان بۆ دەکات کە چۆن (ڕەهبانیەت) گۆشەگیریان کردبووە جۆرە عیبادەتێك بۆ خۆیان کە خوا داوای لێ نەکردبوون، وەك دەفەرموێت:

﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا﴾[٩].

واتە: (وە گۆشەگیریەکیان لەسەر خۆیان پێویست کردبوو کە خۆیان دایان

(٨) شرح صحيح مسلم – كتاب فضائل الصحابة- ١٦/٣١٨/ (رقم: ٢٥٣٣* النووي.

(٩) {سورة الحديد:٢٧}.

هێنابوو، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەو گۆشەگیریەی دایان هێنابوو وەکو پێویست پێی هەڵنەدەستان بەڵکو زۆربەیان بۆ کاری خراپ بەکاریان دەهێنا).

جا بۆیە لە ئایینی ئیسلامدا ڕێگە نەدراوە بەهیچ کەس لە خۆیەوە هیچ جۆرە عیبادەتو پەرستنێك دابهێنێت لە دینداو کاری پێ بکاتو خەڵکیش بانگ بکات بۆ کار پێ کردنی، بەڵکو بە پێچەوانەوە هەرکەسێك شتێکی وا بکات ئەوە بەرپەرچ دەدرێتەوەو دەدرێتەوە بە ڕوویدا، وەك پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێت: (من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه فهو رد)[١٠]، واتە: (هەرکەسێك لەم دینەی ئێمەدا شتێك دابهێنێت کە تیایدا نەبێت ئەوە ڕەد دەکرێتەوە).

کەواتە ئەگەر ئێمە بمانەوێت ئەو خەیریەتەی دراوە بە خەڵکی ئەو سێ سەدەیە بمانگرێتەوە ئەوە پێویستە بگەڕێینەوە بۆ ئەو هەڵسوکەوت و بیروباوەڕو...عیبادەتانەی کە پێشینمان لەو سێ سەدەیەدا لەسەری بوون، وە پشت بکەینە هەموو ئەو داهێنراوانە کە دوای ئەوان لە دیندا داهێنراونو دژایەتیان بکەین، جا لێرەدا پرسیارێك دەکەینو دەڵێین، ئایا یادی لەدایك بوون لە ماوەی ئەو سێ سەدەیەدا کردەوەی پێ کراوە یان بەچەند سەدەیەکیش دوای ئەوان داهێنراوەو کاری پێ کراوە.

وەڵام/ بێگومان ئەم یادە نەك هەر لەو سێ سەدەیەدا نەبووە، بەڵکو وەك لە پێشتردا ئاماژەمان پێدا سێ سەدەش لەدوای ئەو سێ سەدە پڕ خێرە دا داهێنراوە.

ئەمجا بچینەوە سەر وتو وێژکردن لەسەر مەبەست لە سازدانی مەولود لای خەڵکی لە کۆنو تازەوە، چونکە ئەو مەبەستەی خەڵکی ئەم ڕۆژگارە مەولودی بۆ سازدەدەن لای خەڵکی سەدەکانی پێشتر نەبووە، وە ئەوەی لای ئەوانیش مەبەست بوە لای زۆربەی خەڵکی ئەمڕۆ مەبەست نیە، بۆیە دەتوانین مەبەستی سازدانی مولود بکەینە دووبەش:

یەکەم/ سازدانی مولود لای خەڵکانی زوو:

مەبەستی خەڵکی لە ساڵانی پێشتردا لە سازدانی ئەم یادەدا بریتی بووە لە دەربڕینی سۆزو خۆشەویستی بۆ پێغەمبەر (ﷺ) وە بە جێ هێنانی عیبادەتێکی گەورە، وە ئەمەیان بەو خۆشەویستیە لێك داوەتەوە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (لايؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من والده وولده والناس

(١٠) متفق عليه، شرح صحيح مسلم/ كتاب ألأقضية ٢٥٦/١١ رقم احديث/ ١٧١٨.

أجمعـين)[11]، واتـە: (هـیچ یـەکێ لـە ئێـوە ئیمانی تەواو نابێت تاوەکو خۆشەویست تـر دەبم لەدایکو باوکیو منداڵەکانی وە هـەموو خەڵکی) وە وایان زانیوە کە هەرکەسێك بەم کارە هەڵبستێت ئەوە ئەم واجبەی بـە جـێ هێنـاوەو بەڵگـەی سـەلمێنەری پێیـە کـە پێغەمبـــەر (ﷺ) ی خـــۆش دەوێـــت، وە ئەمـــەش هـــەموو دەگەڕێتـــەوە بـــۆ تـــێ نەگەیشـتنیان لـە چۆنیەتی خۆشویسـتنی پێغەمبەر (ﷺ)و بێ ئاگاییان لـەو ئایەتـەی کـە مـەرجی ڕاسـتی خۆشویسـتنی خـواو پێغەمبـەر (ﷺ)ی ڕون کردوەتـــەوە، کـە دواتر ئاماژەی پێ دەدەین بەویسـتی خـوا، بـەڵام ئـەم یـادەی ئـەم کەسـانە پـێی هەڵدەستن تـەنها بـەوەوە نەوەسـتاوەتەوە کـــە جـــۆرە عیبادەتێکیـــان بـــۆ خۆیـــان داهێناوەو شتێکیان کردوەتە دین کـە دیـن نیە، بەڵکو ئەم کارەیان سەری کێشاوە بـۆ زۆر شتی گەورە ترو نادروست تر، لەوانە:

أ/سەری کێشاوە بۆ ئەوەی کە چـەندین شـرکی تیـادا قـەرار بـدرێت و شـتانێك بـۆ پێغەمبەر (ﷺ) بکرێت و شـتێکی دەرهـەق بوترێت کە لـە تایبـەت مەندیـەکانی خـوای پەروەرگارن لەوانە.

١–ئەو حەیوانانەی سـەر دەبـڕێن و ئـەو شیرنیو خواردەمەنیانـەی دەبەخشـرێنەوە لـەو یـادەدا نـاوی غـەیری خـوای لەسـەر دەبڕێت، وە لەو کاتەدا کە حەیوانەکە سـەر دەبڕرێـت دەوترێـت (ئـەم حەویانـە خێـری مەولودی پێغەمبـەر (ﷺ) بێـت) کـە ئەمـە خـۆی لـە خۆیـدا هاوبەشـی پەیـدا کردنـەو پێغەمبـــەر (ﷺ) نـــەفرەتی کـــردووە لـــە هەرکەسێك کە حەیوانێ بۆ غەیری خوا سەر ببڕێت وەك دەفەرموێت: (لعن الله مـن ذبـح لغير الله)[12]، واتە: (نەفرەتی خوا لەو کەسە بێـت کـە حـەیوان سـەردەبڕێت بـۆ غـەیری خوا).

وە هـەروەها خـواردنی ئـەو گۆشـتەش کەناوی غەیری خوای لەسەر براوە حەرامەو دروست نیە موسڵمان لێی بخوات، چونکە خوای پـەروەردگار لەمیانـەی ئـەو شـتانەی حـەرامی کـردووە لەسـەرمان خواردنیـان دەفەرموێت:

﴿ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ ﴾[13].

واتە: (وە ئەو شتانەی کە نـاوی غـەیری خوای لەسەر براوە).

جا بۆیە لێرەوە خوێنەرانی بەڕێز ئاگادار دەکەینـەوە لـە هەڵەیـەکی بـەربڵاو لـەناو خەڵکی کوردەواریدا کـە لەگـەڵ دەیانـەوێت حەیوانێك سەربڕن یان خێرێك بڕیار بـدەن دەڵێن: (ئەمـە خێـری مـەولودی پێغەمبـەر

---

(١١) (فتح الباري/ كتاب الإيمان/ ١/٨٠/رقم ١٥) ابن حجـر، (شرح صحيح مسلم/ ٣٧٥/٢/ رقم / ٧٠) النووي.

(١٢) شرح صحيح مسلم كتـاب الأضـحى: ١٥٠/١٣ رقـم الحديث: ١٩٧٨، النووي.

(١٣) {سورة البقرة:١٧٣}.

بێت) ئـەم وتەیـە ئەگـەر کەسێك بـۆی ڕون کرابێـتەوەو تێ گەیەنرابێت لـێی بەڵام هەر بـەردەوام بێـت لەسـەری ئـەوە شـرکەو خواردنی ئەو شتەش حەرامە، بەڵام ئەوەی ئەم ڕاستیەی نەزانیبێت ئەوە (عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ) بەڵام لەمەودوا دەبێت دەمو زوبانتان خـاوێن بکەنـەوەو ئـەو جـۆرە زاراوانـە بـە دەمتاندا نەیەت.

٢-چـەندین هـۆنراوەی تیـادا دەخوێنرێتەوە کە پێغەمبەر (ﷺ) وەصف دەکـات بـە شـتانێك هـەمووی تایبـەتن بـە خوای پـەروەردگارەوە، بـۆ نموونـە یـەکێك لـەو هۆنراوانـەی تیایـدا دەخوێنرێتـەوە دەڵێت:

إن من جودك الدنيا وضرتها
ومن علومك علم اللوح و القلم

واتـە: (لـە بەخشـندەیی تۆیـە ئـەی پێغەمبەر (ﷺ) دنیاو هەرچی تیایدا هەیە، وە لە زانستو زانیاری تۆیە ئەی پێغەمبـەر (ﷺ) زانینـی ئـەو شـتانەی لـە (لـوح المحفوظ)دا هەیەو هەرچی پێنووسی قـەدەر نووسیویەتی) ئەم قسەیەش کوفرە.

جا ئایا دنیاو ئەوەی تێدایەتیو قیامـەت بـەو هـەموو نازونیعمەتـەوە بەخشـندەیی خوایـە یـان هـی پێغەمبـەر (ﷺ) خـوای گـەورە خـۆی وەڵامـان دەداتـەوەو دەفەرموێت:

﴿وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى﴾(١٤).

واتـە: (دونیـاو قیامـەت هـەر بـۆ خوایـە بەتەنها)، ئایا ئاگادار بـوون بەسـەر نهێنیـدا بەگشتيو نهێنیەکانی نـاو (لـوح المحفـوظ)و نوسـراوی پێنوسـی قـەدەر صـفەتی خـوای پەروەردگارە یان هی پێغەمبـەر (ﷺ)؟!! خوای پـەروەردگار خـۆی لـە زۆر جێگـە لـە قورئانـدا وەڵامـی ئـەم بیروبـاوەڕە پووچـە دەداتـەوەو فـەرمان بـە پێغەمبـەر (ﷺ) دەکاتو دەفەرموێت:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾(١٥).

واتە: (ئەی محمد پێیان بڵـێ هیچ کـەس لەوانەی لە ئاسمانەکانو زەویدا هەن نهێنی نازانن تەنها خوا نەبێت).

ب/سەری کێشاوە بۆ سەرشێواندن لـە خـەڵکی لـەوەی بـزانن خـوای پـەروەردگار هەردوو گرۆهـی ئـادەمیزادو جنۆکـەی بـەچ مەبەستێك دروست کردووە، چـونکە ئـەوان لەو یـادەدا حەدیسـێکی هەڵبەسـتراوی بـێ سـەند دەخوێننـەوە کـە گوایـە خـوا فەرموویـەتی: (لـولاك لـولاك لمـا خلقـت الأفلاك) واتە: (ئەگەر لەبەر تۆ نەبوایە ئـەی محمد (ﷺ) بوونەوەرم دروست نـەدەکرد)، واتە خوای پەروەردگار هـەموو بوونـەوەری

(١٤) {سورة الليل:١٣}.
(١٥) {سورة النمل:٦٥}.

بەهەموو بەشەکانیەوە تەنها لە بەرخاتری پێغەمبەر (ﷺ) دروست کردووە، وە بەڕاستی ئەمە درۆیە کە بەدەم خواوە کراوە، ئەگینا خوای پەروەردگار لە قورئانی پیرۆزدا ئاماژە بە مەبەستی دروست کردنی بوونەوەر دەدات بەهەردوو گرۆهی ئادەمیزادو جنۆکەیەوەو دەفەرموێت:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾(١٦).

واتە: (من هەردوو گرۆهی ئادەمیزادو جنۆکەم دروست نەکردووە تەنها بەمەبەستی پەرستن نەبێت).

ج-سەری کێشاوە بۆ هەڵبەستنی درۆ بەدەم پێغەمبەر (ﷺ) و یاوەرەکانی و زانایانی پایەبەرزی ئیسلام و بەتایبەتی بەدەم چوار خەلیفە ڕێنمویی کراوەکانی لەبارەی فەزڵو گەورەیی مەولودیەوە کە ئەوان لێی بەرین و شتی وایان نەوتوە، وە پێغەمبەریش (ﷺ) دەفەرموێت: (من كذب عليَّ متعمدا فليتبوأ مقعده من النار)(١٧)، واتە: (هەرکەس درۆیەك بەدەم منەوە هەڵببەستێت با جێگەی خۆی خۆش بکات لە دۆزەخدا).

وە نمونەی ئەو هەڵبەستراوانەوەك لە کتێبی مەولود دا هاتووە دەڵێت:-

{١-دەڵێت: (یاری غار أفضلي چهار خەلیفەی أول أعلم و أكمل رفيقی شفيق أبوبكر صديق فەرموویەتی هەرکەسێ خەرج بكات درهەمێ بۆ مەولودی افضلي مخلوقات به تحقيق رفيقی منه لەسەرکانیو کانیاوی سلسبيل و رحيق).

٢-دەڵێت (إمام همام قدوة الإسلام فاروقی أعظم، خەلیفەی دووەم زینەتی منبرو میحراب، أعدلی أصحاب عمر بن خطاب (ﷺ) فەرموویەتی ئەو کەسێ بکات تعظيمی مەولودی حضرت رسول رب ارباب كأنه زیندووی کردیتەوە دینی إسلام و حديث و كتاب).

٣-دەڵێت:)امامي زەمان منبعي حيا و عيرفان خەلیفەی سێهەم ذي النورين عثمان بن عفان فەرموویەتی أو شخصێك صرف بكا درهەمێك لە خوێندنی مەولودی پێغەمبەر (ﷺ) من نزل عليه القرآن كأنه شەهیدی (بەدرو حونەینە) بە إيمان و بە إيقان)}(١٨).

ئەمەو چەندین درۆو دەلەسەی تر کە بەدەم یاران و زانایانەوە هەڵبەستراوە کە بواری باسکردنیانمان نیە، پاکیو بێ گەردی بۆ ئاینی پاکی ئیسلام لەو هەموو درۆو ئەفسانەو خورافیانەی بەدەستی دوژمنانی دین خراونەتە ناویەوە.

(١٦) {سورة الذاريات:٥٦}.

(١٧) شرح صحيح مسلم/ كتاب الزهد و الرقائق /١٨/ ٤٠رقـم ٣٠٠٤.

(١٨) موسلمانی کامل/١٤٦ – ١٤٧ مامۆستا عەلی باپیر.

ء- سەری كێشاوە بۆ ناشیرن كردنو بێزاندنی ئاین لە پێش چاوی خەڵكدا بەوەی كە:

١- خەڵكی واتێ بگەیەنرێت كە ئیسلام لەسەر خەوو خەیاڵ و ئەفسانە دروست بووەو دژە بە هەموو زانستو مەعریفە تێك كە مرۆڤ بەرەو شارستانیەت و پێشكەوتن بەرێت. وە دژوار بوونەوەی زۆربەی برگە خەیاڵی و هەڵبەستراوەكان لەگەڵ دەقە زانستیەكانی ئەمڕۆ كە زانایان لەسەری دەدوێن.

٢- ڕێخۆشكردن بۆ كەسانێكی ستەم كارو خوێن ڕێژ و داوێن پیسو خراپەكار بەوەی كە خوێندنەوەی مەولودیەك دەبێتە سڕینەوەی هەموو ئەو خراپەو ستەمكاریانەی ئەنجامی داون و بلیتی پاك بوونەوە وەردەگرێت، هەروەك چۆن لە ئاینی گاورەكاندا قەشەكان بلیتی لێ خۆش بوون (صك الغفران) بۆ خەڵكی دەبڕن و ئەو كەسە چەندە خراپەكارو تاوان بار بێت پاك دەبێتەوە لەتاوان و هیچی بەسەروە نامێنێت، وە ئەم خاڵانەی ئاماژەمان پێدان بەلاتانەوە شتێكی دوور نەبێت! چونكە زۆر لەمەش زیاتر خورافیاتو درۆو دەلەسە لە كتێبی مەولود نامەكاندا هەن و لەو یادەدا بۆ خەڵكی دەخوێنرێتەوەو خەڵكیش بە ئایەتو حەدیسی دەزانێت!!.

هەركەسیش حەز دەكات ئاگادار بێت بەسەریاندا با بگەڕێتەوە بۆ ئەو كتێبانەی كەلە مەولود نامەكاندا دەخوێنرێتەوە، بەتایبەتی كتێبی (مەولود نامە- بێ ناوی دانەرەكەی)[١٩]، وە كتێبی (الذخائر المحمدية)[٢٠]، (محمد علوی مالكی) ٠

دووەم/ مەبەست لە سازدانی مەولەود لای خەڵكانی ئەمڕۆ :

لە ڕۆژگاری تازەدا خەڵكی بەچەند مەبەستێكی جیاجیا ئاهەنگ بۆ ئەم یادە دەگێڕن، لەوانە.

كۆمەڵێك هەن لەگەڵ ئەم هەموو بێدار بوونەوەو بوژاندنەوە ئیسلامیەی زۆرینەی موسڵمانانی گرتووەتەوە هێشتا ئەوان

---

(١٩) بگەڕێز مامۆسگتا عگەلی بگاپیر لگە (موسگلمانی كامگل/١٤٥) دا ئاماژە بەم كتێبە دەدات و دەڵێت، ئەم كتێبە ناوی نوسگەرەكەی لەسگە رنیە، بەڵآم (مەلا عەلاء الدين سجادی) لە كتێبگی (دەقگەكانی ئگەدەبی كوردی)دا لە لاپەڕە (١٧٩ - ١٨٠) نوسیویەتی: نوسەرەكەی (شێخ حسێنی قازی‌یە بۆ جاری یەكەم لەلایگەن مگەلا عەبدولگگەریم حگاجی ئەحمەدی هەكتریەوە لە سالی (١٩٣٥) لە چاپخانەی (نجاح) لە بەغدا چاپ كراوە.

(٢٠) كتێبگی (الذخائر المحمدية) چگەندین شگرك و گگوفری تێدایگە چگوونكە چگەند صگفاتێك دەداتگە پگاڵ پێغەمبگەر (ﷺ) گگە هگەموو لگە تایبگەت مەندیگەكانی خگوای پگەروەردگارن، وەك دەڵێگت كاروبگاری ئاسمانگەكان و زەوی بگە دەسگتی پێغەمبەروەیگە، وە ئگەو پێگنج گگارە نادیارەی تایبەتن بە زانستی خواوە پێغەمبەریش دەیان زانێت، وە پێی وایگە گگە شگەوی لگەدایك بگوونی پێغەمبگەر (ﷺ) لگە شگەوی قگەدر گگەورەترەو پگیرۆز تگرە، وە بگەڕێز (عبداللگە سگلێمان منیگع) كتێبێگگی دەركردووە بەناوی (حوار مع المالكی) تیایگدا یەگگە یەگگە بڕگگەكانی ئگەو كتێبگەی شگی كردوەتگەوەو بەرپەرچگی داوەتگەوە، وە ناڕاسگتیو پوچێتی ئەو كتێبەی بە بەڵگەی بە هێزی قورئانیو فەرمودەی صگحیح دەرخستووە بۆ خوێنەران فجزاه الله خيرا.

لەخـەوی غەفڵـەت خەبـەریان نەبوەتـەوەو شەیتان میزی کردوەتـە گوێیـان[٢١]، لەبـەر ئەوە بانگی حەقو ڕاستی نابیستن و هـەر لەســـەر بـــەزمی زوو دەڕۆنو هـــەمان دواکەوتوویی‌و هەڵخەڵەتان بەئەفسانەو خەو و خــەیاڵیان تیــادا مــاوە، وە ئــەو درۆو دەلەسانە بەسـەر یەکتریـدا دەخوێننـەوەو سـەری بـۆ بـادەدەن، هەرچـەندە زۆربـەی ئەمانـەی ئـەمڕۆ بـەم کارانـە هەڵدەسـتن و ڕەواجـی پـێ دەدەنو بـە کتێـبو گۆڤـارو ئاهــەنگ ســازکردن ئــەم خورافیاتانــە زیندودەکەنەوە بەقەناعەتو بیروباوەڕ نیـە بەڵکو لەلایـەن کەسـانێکی تـرەوە دروست کــراون و نــەقیزەیان تــێ دەکوترێــت و ڕەواجیـان پـێ دەدرێـت بـۆ مەبەسـتێکی تایبەتی:

﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ﴾[٢٢].

هانـدەرێکی تـر کـە بوەتـە هـۆی بـرەو پێدانی ئەم یادە لەناو موسـڵمانانی بێـدار دا دەتــوانین بڵــێین هانــدەرێکی سیاســیەو بەناوێکی تر دەردەبڕێت کـە ئەمـەش زیـاتر لەناو برایانی کۆمەڵـە ئیسـلامیەکاندا بـەدی دەکرێن، کە ئەمەش لاسایی کردنـەوەو خـۆ چـواندنە بـەگاورو جوولەکـەوە ٠ بەڵــێ، لـــەنیوەی دوایـــی ئـــەم ســـەدەیەدا بوژانەوەیـەکی ئیسـلامی و هۆشمەندیـەك بـەدی دەکرێـت لـە سەرانسـەری جیهانـدا و لـەناو هـەموو چـین و توێـژە جیاجیاکـانی کۆمەڵگای ئیسلامیدا بەتایبەت لەناو چینی گەنجەکاندا، وە ئاگادار بوونەوتەوە لـەوەی کـە ئـەم کـارە داهێنـراوەو ناشـەرعیە، وە دەزانـن کـە خۆشویسـتنی پێغەمبـەر (ﷺ) بــەم شــێوەیە نیــە بــەڵکو ئەمــە لادانو دورکەوتنەوەیە لەڕێبازە ڕاستو ڕەوانەکەی پێغەمبەر (ﷺ) وە هاوەڵانی (خوایـان لـێ ڕازی بێـت) وە شـارەزاییان پەیـدا کـردووە بــەوەی کــە ئەوشــتانەی لــەو یــادەدا دەخوێنرێتەوە هەمووی بریتیە لە هاوبەشی پەیدا کـردنو درۆ هەڵبەسـتن بـەدەم خـواو پێغەمبەرکـەی‌و یاوەرانیـەوە، هــەر بۆیــە ئەمڕۆ کە ئاهەنگ دەگێڕن بەو بۆنـەوە هـیچ شـتێك لـەو بابەتانـە ناخوێنینـەوە و باسـی ناکەن.

بــەلام ئــەم بێــدار بوونەوەیــە هێشــتا نەگەیشــتووەتە ئاســتی پێویســت بــەڵکو سۆزو هەڵچونێکی دانەمـەزراو وای کـردووە کـە لەبـەر ڕقەبەرایـەتی کـردن لەگـەڵ دوور

(٢١) مەبەست بە (شەیتان میزی کردووەتە گوێیان) ئامگاژە کردنگە بگۆ ئگەو فەرمودەیگەی گگە پێغەمبگەر (ﷺ) دەربگارەی ئگەو کەسگەوە فگەرموی گگە هگەموو شگەو دەخگەوێت هەڵناسگێت بگۆ نوێگژ وەك لگە (عبداللەی کوڕی مەسعود)ەوە گێڕاوەتەوە گگە پیاوێگك باسگکرا لای پێغەمبەر(ﷺ) شگەو خگەوتوە تگا بگەیانی هەڵنەسگتاوە، پێغەمبگەر (ﷺ) فەرمووی: (ذاك رجل بال الشيطان في أذنيه أو قال في أذنـه) (شگرح صحيح مسگلم/٦/٣١٠/رقگم: ٧٧٤) للنگووی، واتگە: (ئگەوە پیاوێگگە شگەیتان میگزی کردوەتگە هگەردوو گوێیگەوە یگان فگەرمووی میگزی کردوەتە گوێیەوە) جا ئەمانەش وەکو خەوتوویەك وان گگە شگەیتان میزی کردبێتە گوێ یانەوە بۆیە ڕاستی نابیستن.

(٢٢) {سورة يوسف:٥٢}.

لەدینە کان و لاسایی کردنەوەیان وە حەز کردن بە خۆدەرخستن لە شێوازێکی تازەو عەصریدا لە هۆڵو مزگەوتەکاندا ئەم یادە دەکرێتەوەو چەند برگەیەکی جۆراو جۆر دەکرێتە بەرنامەیو پێشکەش دەکرێت، کەواتە ئەم یادەی ئەمڕۆ دەکرێت لەڕوویەکەوە ڕێکسازی بە خۆیەوە ببینیوە و پاك کراوەتەوە لە زۆر لەو شرکو خورافیاتو ئەفسانەی کە لە ساڵانی پێشوودا هەبووە، بەڵام لەڕویەکی ترەوە ناسازو نادروستە کە زیاد لەوەی داهێنراوێکە لە دیندا لاسایی کردنەوەی گاورو جوولەکەیشی تێدایە، جا ئەوانەی بەم کارە هەڵدەستن دوو بیانوو بۆ ئەم کارەیان دەهێننەوە.

هەندێکیان بیانووی ئەوە دەهێننەوە کە ئەم کارە وەك وەسیلەیەکی بانگەواز بەکاردەهێنن و مەبەستیان تەنها تێگەیاندنی خەڵکە، وە دان دەنێن بەوەدا کە ئەمە لە دیندا نەبووە، بەڵکو دواتر داهێنراوە، بەڵام پێیان وایە کە هەرچەندە داهێنراویش بێت کارێکی دروستە چونکە ئەوان دەیکەنە وەسیلەیەك بۆ بانگەواز کردن، وەلای هەموانیش ڕوونە کە بانگەواز کردن کارێکی پیرۆزەو پێویستە موسوڵمان کاری بۆ بکەن.

ئێمەش لەوەلامی ئەم کۆمەڵەدا تەنها ئەوەندە دەڵێین:—

برای ئازیز/ شێوازو ڕێگاکانی بانگەواز کردن (توقیفی)یەو ڕاوێستە لەسەر وتەو کارو هەڵوێستەکانی پێغەمبەر (ﷺ)، واتە وەك چۆن لە بەجێهێنانی نوێژو ڕۆژوو عیبادەتەکانی تردا دەڕوانین بزانین پێغەمبەر (ﷺ) چۆنی کردووە ئێمەش وەها بیکەین، بەهەمان شێوە شێواز و ئسلوبی بانگەوازیشمان پێویستە لە پێغەمبەر (ﷺ) و هاوەڵانیەوە وەربگرین، نەك لە خۆمانەوە چەند ڕچەو ڕێگەیەك بگرینە بەر بۆ بانگەواز کردن بێ ئەوەی بڕوانین بزانین ئەو ڕێگەو وەسیلەیەی گرتومانەتەبەر بۆ ئەو واجبە ئایا شەرعیەو ڕێگە پێ دراوە یان نا؟ چونکە وەکو زانایان (ڕەحمەتی خویان لێ بێ) دەفەرموون (الغايه لاتبرر الوسيله) واتە: (شەرعیەتی مەبەست پاساو ناهێنێتەوە بۆ وەسیلەکەی).

بەڵێ هەرچەندە ئەو مەبەستەی هەتە گەورەو پیرۆز بێت و بۆ بەجێ هێنانی واجبێکی گەورە وەك بانگەوازو فەرمان بەچاکەو ڕێگری کردن لە خراپە بێت نابێتە بیانووی ئەوەی کە چۆن بۆت لواو چ ڕێگەیەك هاتە ڕێت بیگرە بەر بۆی، بەڵکو چەندە هەوڵ دەدەیت بۆ بەجێ هێنانی ئەو واجبە ئەبی زیاتر هەولبدەیت بۆ ئەوەی کە ڕێگەیەکی شەرعیو ڕێ پێدراو بگریتە بەر بۆ بەجێهێنانی واجبەکانی، ئەوسا خوای

گەورە لێت قبوڵ دەكات و بە عیبادەت بۆت دەنوسێت، بەتایبەتی كە تۆ چەندین ڕێگەی شەرعی ترت بۆ دەڕەخسێت بۆ ئەم مەبەستە ئیتر چ پێویست دەكات پەنا بەریتە بەر ئەم ڕێگایە؟ جا ئەگەر بمانەوێت بەڵگە بۆ ئەم مەبەستە بهێنینەوە بەڵگەی صحیح و ڕاشكاو زۆرەو زۆریش لە زانایان لەسەر ئەم باسە دواون، وە ئێمە بواری ئەو درێژە پێدانەمان نیە، بەڵام ئێمە تەنها لە ڕوانگەی یەك فەرموودەوە بۆ ئەم باسە دەڕوانین وشی‌دەكەینەوە ئەویش ئەو سەرگوزشتەیەی (عبد اللەی كوڕی مەسعود)ە (خوای لێ ڕازی بێت) كە كاتێك چووە مزگەوتەوەو كۆمەڵێكی بینی حەلقەیان بەستوەو كۆمەڵێك بەردە ووردەیان لە بەر دەستایە (الله أكبر)و (لا إله إلا الله) و (سبحان الله) ی پێ دەكەن، (وەك چۆن هەندێ لە خەڵكی ئەمڕۆ بە تەسبیح زیكر دەكەن) ئەویش كە ئەمەی بینی پێی فەرموون: (.....فعدوا سيئاتكم، فأنا ضامن أن لا يضيع من حسناتكم شئ، ويحكم يا أمة محمد أما أسرع هلكتكم هؤلاء صحابة نبيكم متوافرون، وهذه ثيابه لم تبل، وآنيته لم تكسر والذي نفسي بيده إنكم لعلى ملة أهدى من ملة محمد أو مفتتحوا باب ظلالة، قالوا: والله يا أبا عبدالرحمن ما أردنا إلا الخير، قال وكم من مريد للخير لن يصيبه...)[٢٣]، واتە: (خراپەكانتان ببژێرن، من كەفیلی ئەوە دەكەم كە هیچ لە چاكەكانتان ون نابێت، ناڕەحەتی بۆتان ئەی نەتەوەی محمد (ﷺ) چەند بەپەلە بە هیلاك دا چوون!! ئەوە هاوەڵانی پێغەمبەر (ﷺ) لە ناوتاندا زۆرن وە ئەوە پۆشاكەكانی پێغەمبەر هێشتا نەڕزیوە، وە قاپەكانیەتی نەشكاوە، سوێند بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە یان ئەوەتا ئێوە لەسەر دینێكن خۆتان بەڕێنمویی كراوتر دەزانن لە دینی محمد یان ئەوەتا دەرگای گومڕایتان لە خۆتان كردوەتەوە، وتیان، وە(الله) ئەی باوكی عبدالرحمن ئێمە هیچمان مەبەست نەبووە چاكە نەبێت، فەرمووی: چەندەها كەس هەیە چاكەی ویستووە نەیپێكاوە.....پاشان بەڕێز (شێخ علی حسن علی عبدالحمید الأثري) لە كتێبی (اصول البدع) لەسەر ئەم فەرمودەیە دواوەو دەفەرموێت: بەڕاستی ئەمە سەرگوزشتەیەكی گرنگەو بەئاشكرا تیایدا دەردەكەوێت كە چۆن زانایانی ناو هاوەڵان (خوایان لێ ڕازی بێت) ڕەفتار دەكەن لەگەڵ پەرستنەكاندا بە وەسیلەو مەبەست و نیەتی خاوەنەكەیەوە، وە ڕوون كردنەوەی ئەمەش بەم شێوەیە.

---

(٢٣) رواه الدارمي في سننه ٦٨/١ – ٦٩، وغيره، وسنده صحيح، انظر (اصول البدع – علي حسن: ٩٢).

١/ئەوانـە كۆمـەڵێك بـون يـادى خوايـان دەكـرد بــە (الله أكـبر) و (لا الــە الا الله) و (سبحان الله)كردن.

٢/لەو يادكردنەوەياندا بـەردە ووردەيـان بەكاردەهێنا وەك وەسيلە يەك بـۆ ژمـاردنى ئەو زيكرانە.

٣/مەبەسـتيان لـە كردنـى ئـەم كـارەدا چـاكەبوە، چـونكە مەبەسـتيان خـوا پەرستىو يادكردنىو بەگەورە گرتنى بووە.

٤/لەگـەڵ ئەوەشـدا (عبـد اللـەى كـوڕى مەسعود) نكوڵـى ئەم كارەى كـردن بـەهۆى ئـەو وەسـيلەوە (ژمـاردنى زيكرەكـان بـە بەردە ووردە) چونكە شتى وا لـە پێغەمبـەر (ﷺ) ەوە نەبينراوە لەگەڵ ئەوەشدا كە لە سەردەمى ئەويشدا هەمان هاندەر هەبوە بۆ ئەو كارە كەلاى ئەمان هەبوە.

٥/بـەهۆى ئـەم كـارە داهێنراوەيانـەوە تووشـى تـاوان بـوون، چـونكە پێچـەوانەى سوننەتيان كردووەو كەوتوونەتە بيدعەوە.

٦/وە (عبـد اللـەى كـوڕى مەسـعود) (خواى لـێ ڕازى بێت) نيـەت باشـى ئـەوانى نـەكردە هۆيـەك بـۆ چـاو نووقانـدن لـە كارەكـەيان، يـان بيكاتـە بەڵگەيـەك لەسـەر دروستى كارەكـەيان، چـونكە نيـەت چـاكى بيدعە ناكاتە سوننەت و خراپ ناكاتە چـاك، بـەڵكو پێويسـتە لەگـەڵ نيـەتى چـاك و دڵسـۆزيدا مـوافيقيش بێـت بـۆ سـوننەت و شوێن كەوتنى پێشين.

جا براى بەڕێز ئەم سەرگوزشتەيە دەقاو دەق تەتبيق دەبێت بەسـەر ئـەو كەسانەدا كە مەولود دەكەنە وەسيلەى بانگـەواز، وە دووبـارە پێيـان دەڵـێين شـەرعيەتى مەبەستەكەتان[٢٤] كـە بانگـەوازە، نابێتـە هۆى شـەرعيەت دان بـە وەسيلەكەتان كـە مەولودە بەڵكو بە پێچەوانەوە نادروستىو ناشەرعێتى وەسيلە (مەولود) دەبێتە هـۆى ئەوەى كە مەبەستە شەرعيەكەتان ببێتە نا شەرعى و قبولّ نەبێت لاى خـوا وەك چۆن بە بەرد ژماردنى زيكرەكان لاى ئەو كۆمەڵە بووە هۆى ئەوەى كـە زيكرەكانيشـيان لـێ وەرنـەگيرێت بـەڵكو تـاوان بـاريش بـبن لەسـەرى وەك (عبداللـەى كـوڕى مەسـعود) (خواى لـێ ڕازى بێت) ئاماژەى پێدا.

وە هەنـدێكى تـر بيـانووى ئـەوە دەهێننـەوە كـە ئەمـە پەيوەنـدى بـە خـوا پەرستىيەوە (عبادات) نيە بەڵكو ڕەفتـارى مامەڵەيـەكى دنيايىيـە و پەيوەسـتە بـە بەشـى (معـاملات)ەوە، وەهەرشـتێكيش لەبەشـى (عبـادات) دا نـەبوو ناتوانرێـت بوترێت داهێنراوە، بەڵكو ئەوەى پەيوەندى بەبەشى (معاملات) ەوە هەيە ئەصلّ تيايدا حـەڵاڵ بوونـە (الأصـل في الأشـياء الإباحـة) هەر كەسيش دەڵێت دروست نيـە پێويسـتە بەڵگـەى تايبـەت بێنێـت لەسـەرنا دروستىيەكەى.

---

(٢٤) (أصول البدع/ ص:٢٤٥) علي حسن علي عبدالحميد الحلبي الأثري.

جا بۆ وەڵامی ئەو بۆ چوونەی کە یادی مەولود بە خوا پەرستی نازانێت دەڵێین، پێشەکی ئێمە قەناعەتمان بەوە نیە کە ئەم یادە لە بەشی عیباداتدا نەبێت، چونکە ئەو خەڵکە کە ئەم کارە دەکات بەهیوای خێرو پاداشت و بەرەکەتە، وە ئەگەر بزانێت هیچ کام لەمانەی ڕێ نایەت هەرگیز ئەو مەسرەفە زۆرە ناخاتە سەر شانی خۆی، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەگەر بە بەشی (معاملات) یش دابنرێت ئەوە جۆری دووەمی کارە نادرووستەکانی بەشی (معاملات)دەیگرێتەوە کە خۆشوبهاندنە بەگاورو جوولەکە.

حوکمی ئاهەنگ گێڕان بۆ ئەم یادە

پێش ئەوەی ئاماژە بەووتەی زانایان بدەین لەم بارەیەوە بنەمایەك لە بنەما گرنگەکانی بیرو باوەڕی بڕوادار دەهێنمەوە یادتان کە پێویستە هەمیشە لە پێش چاوی هەموو یەکێك لە بڕواداراندا بێت و وەك سەنگی مەحەك کارەکانیان پێ هەڵسەنگێنن، چونکە بەبێ بڕوا بوونو قەناعەت بوون بەم بنەمایە مرۆڤ نابێتە بڕوادارو بڕواکەی تەواو نابێت، ئەویش ئەوەیە کە هەموو یەکێك لە ئێمەی بڕوادار پێویستە بڕواو قەناعەتمان بەوە هەبێت کە هەر کێشەیەك هاتە ڕێمان یان هەر جیاوازییەك لەنێو خەڵکی یان لەنێو زانایاندا ڕوویدا پێویستە بگەڕێنەوە بۆلای خواو پێغەمبەرەکەی (ﷺ) قورئان و فەرمودە، وە ئەوان بکەینە دادوەر لەنێوانندا بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە یان یەك لاکردنەوەو نەهێشتنی ئەو جیاوازییە پاشان هەر فەرمانێك لەلایەن خواو پێغەمبەرەوە دەرچووە دەربارەی ئەو کێشەو جیاوازییە پێویستە لە سەرمان بەدڵ و لاشە گوێڕایەڵی ئەو فەرمانە بینو هیچ لەنگیو تەنگەلانیو پێ ناخۆش بوونێك لەدڵو دەرونماندا نەمێنێت، چونکە دوای گەڕانەوەی حوکمەکەی بۆلای قورئان و فەرمودە ئەگەر تەنها تۆزێکیش ناڕەزایی و پێ ناخۆش بوون لە دەرونماندا دروست ببێت ئەوە ئیمانمان ناتەواوەو پێویستە چارەسەی بکەین، جا چ جای نەك تەنها بەدڵ پێمان ناخۆش بێت بەڵکو بەکارو کردەوەش ناڕازی بین پێی و قبوڵمان نەبێت! ! بەڕاستی ئەوە مەگەر هەر خوا خۆی ڕەحم بە ئیمانی ئەو کەسە بکات.

ئەو ڕاستییەش خوای پەروەردگار لە چەندین ئایەتی قورئان دا ئاماژەی پێ دەدات وەك دەفەرموێت:

﴿فَلا وَرَبِّكَ لا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾[٢٥].

---

(٢٥) {سورة النساء:٦٥}.

واتە: (سوێند بە پەروەردگارت ئەوانە ئیمانیان نیە (ئیمانیان تەواو نیە) تاوەکو دەتکەنە دادوەر لەو شتانەی ڕودەدات لە نێوانیاندا پاشان هیچ لەنگیو پێ ناخۆش بوونێك نەبێتەوە لە دڵ و دەروونیاندا لە بارەی ئەو حوکمەی تۆ داوتە، وە پێویستە خۆیان بدەن بە دەستەوە بۆ حوکمی خوا بە خۆ بەدەستەوە دان)، وە هەروەها لە ئایەتێکی تردا دەفەرموێت:

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾(٢٦).

واتە: (لە هەر شتێكدا كێشەو جیاوازیتان هەبووە بیگێڕنەوە بۆ لای خواو پێغەمبەرەكەی (ﷺ) قورئانو فەرموودە، ئەگەر بڕواتان هەیە بە خواو ڕۆژی دوایی) ئەم ئایەتە ئەوە دەگەیەنێ كە گەڕاندنەوەی كێشەو ناكۆكیەكان بۆ قورئان و فەرموودە نیشانەی بڕوا بوونە بە خواو ڕۆژی دوایی، وە بە پێچەوانەوە نەگێڕانەوەی كێشەو جیاوازیەكان بۆ قورئانو فەرموودە نیشانەی بێ بڕواییە بەخواو بە ڕۆژی دوایی با بەدەمیش وا خۆی دەربخات كە بڕوای پێیان هەیە، جا بۆ ئەم باسەی كە ئێمە لەسەری دەدوێین، باسی مەولود و گشت باسەكانی تری دین بەهەردوو بەشی (عیبادات)و (معاملات)ەوە خوای پەروەردگار لە قورانی پیرۆزداو پێغەمبەر (ﷺ) لە فەرموودە صەحیحەكانیدا یاسای گشتیان داوەتە دەست ئێمەی بڕوادار مە بتوانین لە ژێر ڕۆشناییاندا كار بكەین و دروستی و نادروستی كارەكانمان بۆ دەربكەوێت، خوای پەروەردگار لە قورئانی پیرۆزدا دەفەرمووێت:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾(٢٧).

واتە: (ئەوەی پێغەمبەر (ﷺ) پێتانی داوەو فەرمانی پێ كردوون بە كردنی بیكەن وە ئەوەی ڕێگری لێ كردوون لە كردنی وازی لێ بهێنن و مەیكەن، ئەم ئایەتە پیرۆزە پێكهاتوە لەدوو بڕگەی سەرەكی كە ڕوون كردنەوە ی هەردوو بەشی (عیباداتو معاملات)ی تێدا هەیە، واتە بڕگەی یەكەمیان دەفەرموێت: (مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ)، ئاماژەیە بۆ بەشی (عیبادات) كە هەر عیبادەتو خوا پەرستییەك پێغەمبەر(ﷺ) فەرمانی پێ كردن و ڕێنمویی كردن بۆ كردنی ئێوەش بیكەن؟، وە پێچەوانەكەی (مفهوم مخالفة) ئەوە دەگەیەنێت كە هەر عیبادەتێك ئەو ڕێنمویی نەكردن بۆ كردنی مەیكەن چونكە ئەوە چاك نیە ٠ جا ئێمەش لێرەدا پرسیارێك لە خوێنەری بەڕێز دەكەین و دەڵێین، ئایا پێغەمبەر (ﷺ) لە كام فەرموودەدا فەرمانیدا بە سازدانی یادی لەدایك

(٢٦) {سورة النساء:٥٩}.

(٢٧) {سورة الحشر:٧}.

بوونی؟! ئایا کام لە خەلیفە ڕاشدی‌یەکان ئاهەنگی سازدا بۆ یادی لە دایك بوون؟ ئایا چ یەکێك لە أصحاب بەم کارە هەڵساو ئاهەنگی سازدا بۆ لە دایك بوون ؟! ئایا چ یەکێك لە تابعین و ئیمامە بەرزەکان ئەم یادەیان سازدا؟ وەلآم، بێگومان مێژوو شایەتەکە هیچ یەکێك لەوان ئەم کارەی نەکردووەو لەسەردەمی ئەوانیشدا نەبووە ، ئەی باشە بۆچی ئەمەیان نەکرد؟!! ئایا پێغەمبەریان (ﷺ) خۆش نەدەویست؟!! ئایا هیچ یەکێك لەوان دەرکی بەم عیبادەتە گەورە نەکردووە؟!! نەخێر حاشا ـ ئەوان زۆر لە ئێمە زیاتر عیبادەتیان بۆ خوا کردوەو زانیویانە کامە چاکەو کامە خراپە، وە ئەوان زۆر لە ئێمە زیاتر پێغەمبەریان (ﷺ) خۆش ویستووەو قەدریان زانیوە بەلآم ئەوان لەم ئایەتەو وێنەی ئەم ئایەتە تێ گەیشتوون و دەیان زانی خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) چۆنەو چۆن دەبێت وە دەیان زانی ئەوەی لە ڕۆژگاری پێغەمبەردا (ﷺ) دین نەبوو بێت دوای ئەوانیش نابێت بە دین، وەك ئیمامی (مالیك) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لەوتە زێڕینەکەیدا دەفەرموێت: (فما لم یکن یومئذ دینا فلا یکون الیوم دینا)[٢٨]، واتە: (ئەوەی لەو ڕۆژەدا دین نەبووبێت ئەمڕۆش نابێتە دین).

وە بڕگەی دووەمی ئایەتەکە کەدەفەرموێت:

﴿وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا﴾[٢٩].

ئاماژەیە بۆ بەشی (معاملات) کە هەرشتێك پێغەمبەر (ﷺ) ڕێگری لێ کردن لە کردنی یان لە خواردن و خواردنەوەی وازی لێ بهێنن‌و مەیکەن، وە پێچەوانەکەی (مفهوم المخالفة) ئەوە دەگەیەنێت کە هەر کارێك یان هەر خواردن‌و خواردنەوەیەك بێ دەنگ بوو لێی و حەرامی نەکرد لێتان ئەوە دیارە حەڵاڵە و ئێوەش لەسەر خۆتانی حەرام مەکەن، وە هەروەها لە هەمان واتای ئەم ئایەتەدا پێغەمبەریش (ﷺ) لەفەرمودەیەکی دا ئاماژە بەهەمان مەبەست دەداتو دەفەرموێت: (ما بعث الله من نبي إلا كان حقا عليه أن يدل أمته على خير ما يعلمه لهم وينذرهم شر ما يعلمه لهم)[٣٠]، واتە: (هەر پێغەمبەرێك خوا ناردبێتی پێویست بوو لەسەری ڕێنمویی نەتەوەکەی بکات بۆ هەرشتێك کە خێرو چاکەی تیا بێت بۆیان لە خوا پەرستی، وەبیان ترسێنێ لە خراپەی هەر کارو پیشەیەك کە بزانێت خراپە بۆیان لە ڕەفتارو کردەوە).

---

(٢٨) الأعتصام /٢٣/١ للشاطبي، بتحقيق و تعليق وتخريج (محمود طعمة الحلبي ، (توجيهات إسلامية/ص: ٨٠) جميل زينو، البدعـة و أثرها السئ/ص: ٣٧) شاكر نعمة الله.

(٢٩) {سورة الحشر:٧}.

(٣٠) شـ ـرح صـ ـحيح مسـ ـلم – كتـ ـاب الإمـ ـارة /٤٧٥/١٢/رقم/١٨٤٤ للنووي.

ئەم فەرمودەیەش بەهەمان شێوە پێك هاتوە لە دوو بڕگە كە بڕگەی یەكەمیان ئاماژە بۆ بەشی (عیبادات) دەكات كە دەفەرموێت: (ما بعث الله من نبي إلا كان حقا عليه أن يدل أمته على خير ما يعلمه لهم) جا لێرەدا ڕوودەكەینە ئەو كەسانەی كە یادی لەدایك بوون بە كارێكی چاكو عیبادەت دەزانن‌و پێیان دەڵێن، ئێوە لەم كارەتاندا حاڵتان یەكێك لەم سیانە بەدەر نیە.

یەكەم/ ئەم كارەی ئێوە دەیكەن هیچ خێرێكی تێدا نیەو پاداشتی لەسەر وەرناگرن بگرە تاوانباریش دەبن، چونكە وەك لەم فەرمودەیەدا هاتووە هەر كارێك خەیر هەبێت لە كردنیدا دەبێت پێغەمبەر (ﷺ) ڕوونی كردبێتەوەو ڕێنمویی كردبێ بۆی، دەی خۆ پێغەمبەر (ﷺ) لەهیچ فەرمودەیەكدا ئاماژەی بە چاكی‌یەتی مەولودی كردن نەداوە! كەواتە ئەم كارەتان سفرو هیچ بەدەستەوە!!!.

دووەم/ ئەگەر هەر دەڵێن نەخێر خەیری تێدایە و كارێكی چاكە ئەمە دان بەوەدا دەنێن كە پێغەمبەر (ﷺ) ئەم دینەی بەناتەواوی گەیاندووە بە ئێمەو ئاینەكەمان ناتەواوە! ئەمەش خۆی لە خۆیدا كوفرە، چونكە بەدرۆخستنەوەی زۆر لە ئایەتەكانی قورئانی تێدایە وەك ئایەتی:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾[٣١].

سێهەم/ئەگەر دەڵێن نەخێر دینەكەمان تەواوە بەڵام ئەمە داهێنراوێكی چاك‌و جوانە خۆمان دامان هێناوە (بدعە حسنە) ئەوا دەڵێین، هەرچەندە ئێوە ئەم داهێنراوەتان بەلاوە باش بێت پێغەمبەر (ﷺ) هەموو داهێنراوەكانی دین بە شێوەیەكی گشتی بە خراپترین كارو گومڕایی دا دەنێت، وەك دەفەرموێت: (وخير الهدي هدي محمد وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار)[٣٢]، واتە: (چاكترین ڕێنمویی ڕێنمویی پێغەمبەرە (ﷺ) وە خراپترین كار لە دیندا تازە دروست بوەكانیەتی، وە هەموو تازە دروست بوویەك داهێنراوە، وە هەموو داهێنراوێك گومڕایی‌یە وە هەموو گومڕاییەك بۆ دۆزەخە).

وەهەروەها بۆ زیاتر تەئكید كردن لەسەر ناوەڕۆكی ئەم فەرموودەیە كە هەموو داهێنراوێك گومڕاییە ئەگەر خەڵكیش بەباشی بزانێت (عبداللەی كوڕی عومەر) (خوایان لێ ڕازی بێت) دەفەرموێت: (كل بدعة ضلالة و إن رآها الناس حسنة)[٣٣]،

---

(٣١) {سورة المائدة:٣}.

(٣٢) شرح صحيح مسلم – كتاب الجمعة /٦/٤٠٣/ رقم: ٨٦٧، النسائي /١٨٨/٣/ انظر (تحفة الأشراف).

(٣٣) رواه ابن بطة في (الإبانة عن أصول الديانة/٢/١١٢/٢)، (واللالكائي في السنة /١/٢١/١)، موقوفا بإسناد صحيح،أنظر(أحكام الجنائز/ص: ٢٠٠).

واتــە: (هــەموو داهێنراوێـك گومڕاییـە هـەر چــەندە خــەڵکیش بــە باشــی بــزانن) وە بەهــــەمان شــێوە ئیمــامی (مالــك)یــش (ڕەحمــەتی خــوای لـــێ بێــت) لەوتــە زێڕینەکەیدا بۆ بەر پەرچ دانـەوەی ئەوانـەی هەنێ داهێنراو بەچاك دەزانـن دەفـەرموێت: (من ابتدع في الإسلام بدعة يراها حسنة فقد زعم أن محمداً خان الرسالة....)[٣٤]، واتـە: (هەر کەسێك لە ئیسلامدا شتێك دابهێنێت و بەلایەوە داهێنراوێکی چاك بێـت، ئـەوە وای گومان بردووە کـە پێغەمبـەر (ﷺ) ناپـاکی لە پەیامەکەیدا کردوە).

پاشـان زانایـانی (اصـول)یـش هـەر لـە ڕوانگــەی ئــەو ئایــەتو فەرمودەیــەی لــە پێشـــتردا ئاماژەمـــان پێـــدا دوو یاســـای (اصول)یان دارشتووە کە تیایدا دەڵێن:

١-(الأصــل في العبــادة المنــع) واتـــە:)عیبـادەت ئەصـڵ تیایدا قەدەغەیـە، واتـە دروست نیە هیچ جۆرە عیبادەتێـك ئـەنجام بــدرێت لــەخۆوە تــا بــەدەقێك ڕێنمــووی نەکرێت بۆی).

٢-(الأصــل في الأشـياء الإباحــة) واتــە: (کــارو پیشــەو خــواردنو خواردنــەوەکان ئەصـڵ تیایانـدا حەڵاڵـە، واتـە: هـیچ کـەس بۆی نیە خەڵکی قەدەغە بکات لە پیشەیەك یان لەجۆرە خواردنو خواردنـەوەیك تـا بـە دەقێك لە ئایەت یان لە فەرمودە ڕێگری لـێ دەکرێت).

جـا دوای ئاگـادار بوونمـان بەسـەر ئـەم بنەما گرنگانەداو تێ گەیشتنمان لێی بۆمان دەردەکەوێت کە ئەم کارەی خـەڵکی پـێی هەڵدەسـتێ (یـادی لـەدایك بـوون) کـارێکی نادروستە چونکە.

١/پێغەمبــــەر (ﷺ) خـــۆی پـــێی هەڵنەساوە و فەرمانیشی بەکردنی نەداوە.

٢/هیچ یـەکێك لـە ئەصحاب و تـابعین و تابعینی تابعین، بە واتایەکی تر هیچ یـەکێك لــە خــەڵکی ئــەو ســێ ســەدەیەی کــە پێغەمبەر(ﷺ) شایەتی خەیریەتی بۆ داون: (خـير أمـتي القـرن الـذين يلـوني ثـم الـذين يلـونهم ثـم الـذين يلـونهم....) بـەم کـارە هەڵنەســتاون، وە ئەمــە خــۆی باشــترین بەڵگەیە لەسەر نادروستیو نابـەجێیی ئـەم کارە.

٣/لەڕوانگــەی فەرمودەکــەی پێغەمبــەر (ﷺ) (کــل بدعــة ضــلالة) ووتەکـــەی (عبداللەی کوڕی عمر)و (ئیمام مالك) بۆمـان دەرکەوت کـە هـەموو داهێنراوێـك لـە دینـدا گومڕاییـە بـا خـەڵکیش بـە داهێنراوێکـی باشــی بزانێــت (بدعــە حســنە)، وە ئــەوە بەدرۆخســتنەوەی ئایەتـــەکانی قورئـــان و ناپاکی دانە پاڵ پێغەمبەر (ﷺ)ی تێدایە.

---

(٣٤) الإعتصام ٢٣/١/ للشاطبي بتحقيق و تعليق وتخريج (محمـود طعمة الحلبي)، (توجيهات اسلامية /ص: ٨٠) جميل زينو، (البدعـة وأثرها السئ/ ص: ٣٧)شاكر نعمة الله.

﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ (٣٥).

ئەمجا سەبارەت بە حوكم دانمان بەسەر ئـەم يـادەدا جيـاوازى هەيـە بـەپێى ئـەو مەبەســت و شــێوازەى تيايــدا ئــەنجام دەدرێـت، واتـە وەك لەپێشـتردا ئاماژەمـان بـەوەدا كـە ئـەم كـارە لـە كۆنـدا جيـاوازى هــەبووە لەگــەڵ ئــەمڕۆدا لــە مەبەسـتى كردنەكەيداو ئـەو شـێوازەى تيايـدا ئـەنجام دەدرێــت بەهــەمان شــێوە جيــاوازيش دەخرێــت لـــە حـــوكم دان بەســـەر هـــەر يەكێكيانـدا، بـەڵێ ئـەو مەولوديـەى جـاران دەكــرا بــەناوى عيبــادەتو پەرســتنەوە چەندين شتى خورافيـات و هاوبـەش پەيدا كــردنو درۆ هەڵبەســتن بــەدەم خــواو پێغەمبەريـــەوە تيـــا دەخوێنرايـــەوە، وە ئيســـتاش بـــەردەوام لـــە زۆر شـــوێندا بەهەمان شێواز ئەنجام دەدرێت ئـەوە نـەك تەنها داهێنراوێكەو نادروسـتە، بـەڵكو ئـەوە موســڵمان پـــێى لـــە ديـــن دەردەچـــێت و دەبێتـــە هاوبـــەش پەيداكـــەر- ئەگـــەر نادروســـتيەتى ئـــەو كارەيـــان بـــۆ رون كرابێتەوە، وە بـەهيچ شـێوەيەك بەشـدارى كردنـى ئـەو كـۆڕو دانيشـتنانەو خواردنيـان دروست نيە چونكە بەڕاشكاوى هـاوارى تيـا دەكرێت بـۆ غـەيرى خـواو جۆرەهـا شـركى تيادا ئەنجام دەدرێت.

بەڵام ئەم يادانـەى ئـەمڕۆ سـاز دەكـرێن بەتايبـــەتى لـــەناو گەنجەكانـــداو كۆمەڵــــە ئيســـلامىيەكان پـــێ هەڵدەســـتن ئەمانـــە حوكميان جياوازە بەم شێوازە.

أ/ئەگەر ئەمە بـە كـارێكى چـاك بـزانن و چاوەڕوانى خێرو پاداشت بن لـێى چ لە بەر ئەوەى كە بە عيبادەتى بزانن‌و خۆيانى پـى نزيك بكەنەوە لە خوا چ لەبـەر ئـەوەى كـە بۆ وەسيلەى بانگـەواز بەچـاكو پێويسـتى بزانن ئـەوە كارەكـەيان بـەداهێنراو (بدعـە) دادەنرێـت و پـێى تـاوان بـار دەبـن، واتـە نادروستى ئەم كارەى ئەمان تـەنها لـەڕووى ئەوەوەيـە كـە كـارێكى تازەيـان لـە دينـدا داهێناوە ئـەگينا لـە بوارەكـانى تـردا پـێش كەوتنێكى بەخۆيەوە بينيـوەو پـاك سـازى تيادا كراوە، لـە خوێندنـەوەى فـەرموودەى هەڵبەستراوو ئەفسانەو ئەنجام دانـى شـرك، وە حـــوكمى داهێنـــراويش لـــە پێشـــتردا ئاماژەمــان پێــدا كــە پێغەمبــەر (ﷺ) لــە حەقيدا دەفەرموێت گومڕاييـەو بـۆ دۆزەخ دەچێت: (كـل بدعـة ضـلالة وكـل ضـلالة في النار).

ب/وە ئەگەر بە كارێكى چاكى دانەنێت و چـاوەڕوانى هـيچ خێـرو پاداشـتێك نـەبن لەســەرى بــەڵكو وەك هــەواو هەوەســێكى دنيايى سەيرى بكەن(٣٦) وەك مامۆستا عەلى

(٣٥) {سورة الاسراء:٤٣}.

(٣٦) ئەمگەش شگتێكى مەحالگە، چگونكە خگەلكى هيگواى خێگرو پاداشگت و بەرەكگەتى بگەو كگارە هەيگە بۆيگە دەيكگات وە هگەر ئگەو

باپیر وای نیشان دەدات (وە لێ دواتر لێکۆڵینەوەی وتەکانی دەکەین)، ئەوە بە داهێنراو ناژمێردرێت، بەڵام ئەمیش لە ڕوویەکی ترەوە نادروستی بە خۆیەوە دەبینێت کە ئەویش چاولێکەریو لاسایی کردنەوەی گاورو جوولەکەو هاوبەش پەیدا کەرانە، چونکە لە باوو نەریتی نەتەوەی ئیسلامیو زانایانی پێشیندا نەبووە کە یادی لەدایك بوونی هیچ کەس بکەنەوەو ساڵانە بەو بۆنەوە ئاهەنگ ساز بکەن، بەڵکو ئەمە لە تایبەتمەندییەکانی گاورو جوولەکەیە کە ساڵانە یادی ماتەمینی و سەرکەوتنو لەدایك بوون دەکەنەوەو ئەو ڕۆژە وەك جەژن لێ دەکەن و شیرینی تیادا دەخۆنەوەو خۆشی تیادا دەردەبڕن، وە ئێمەی بڕواداریش پێغەمبەر (ﷺ) لە چەندین فەرمودەدا ڕێگری لێ کردووین کە خۆمان بشوبهێنین بەگاورو جوولەکە وە چ لە بواری عیبادەتدا چ لەبواری ڕەفتارو مامەڵەوە وە فەرمانیشی پێ کردووین کە پێچەوانەیان بکەین[٣٧] وە هەروەها لە باوونەریتدا هەڕەشەیەکی سەخت لەو کەسانە دەکات کە لاسایی گاورو جوولەکە دەکەنەوە و دەفەرموێت: (من تشبه بقوم فهو منهم)[٣٨] واتە: (هەر کەسێ خۆی بشوبهێنێت بەهەر تیرەو نەتەوەو کۆمەڵێکەوە ئەوە لەوانە، وەکو ئەوان حسابی بۆ دەکرێت).

جا ئەمە بەکورتی حوکمی ئەو یادکردنەوەیە بوو بە هەموو شێوازەکانیەوە، ئێستاش ئێوەو وتەی هەندێ لە زانا بەڕێزەکان لەو بارەوە.

١/ئیمامی (ابن تیمیه):

ئیمامی (ابن تیمیه)(ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لەبارەی مەولودەوە دەفەرموێت: (...لو كان هذا خيراً محض أو راجحاً لكان السلف (رضي الله عنهم) أحق به منا فإنهم كانوا أشد محبة لرسول الله (ﷺ) و تعظيما له منا، وهم على الخير أحرص، وإنما كمال محبته

کەسگەی گگە ئاهەنگەگگە سگاز دەگگات گگەر بگەگوێگرەکان بلێگت خەلکینە ئەم کارەی ئێمە دەیگگەین هگیچ خێگرو پاداشتێکی تێگادا نیگە کەسی ئامادەی نابێت مەگەر بەتاڵە!!.

(٣٧) بەڵێ پێغەمبەر (ﷺ) لە زۆر فەرمووەدەدا ڕێنمگویی گگردووین کە پێچەوانەی گاورو جوولەکەو هاوبەش پەیداکەران بکەین، لەوانە:

أ/دەفگەرموێت: (جزوا الشوارب، وأرخوا اللحي، خالفوا المجـوس) مسلم /رقم: ٢٦٠ وفي ريواية (خالفوا المشركين) وفي رواية (خالفوا أهل الكتاب) واتە:)سمێڵتان گگورت بکەنگەوەو ڕیشگتان بهێڵنگەوە، وە

پێچەوانەی مەجوس بکەن) (پێچەوانەی هاوبگەش پەیداگگەران بگگەن، پێچەوانەی گاورو جوولەکەکان بکەن).

ب/دەفگەرموێت: (خالفوا اليهود فإنهم لا يصـلون في نعـالهم ولا خفائهم) أبو داود /رقم/ ٦٥٢، ئەلبانی دەفگەرموێت صگحیحە، واتگە: (پێچەوانەی جوولەکە بگگەن چگونکە ئگەوان لگە پگێلاوو خوفگدا نوێگژ ناکەن واتە: ئێوە بە پێلاوو خوفەوە نوێژ بکەن).

ج/دەفگەرموێت: (إن فصل ما بين صيامنا و صيام أهل الكتاب أكله السحر)، مسـلم/رقـم: ١٠٩٦، واتگە: (جیگاوازی ڕۆژوی ئێمگەو ڕۆژووی گاورو جوولەکە پارشێوکردنە) ئەمەو زۆر شتی تگریش گگە پێغەمبەر (ﷺ) هانمان دەدات پێچەوانەیان بکەین.

(٣٨) بڕوانگە پگەراوێزی ژمگارە (٢٤) لەوێگدا سەرچگاوەکەی دراوە لاپەڕە (٢٨).

وتعظيمه في متابعته وطاعته و إتباع أمره، وإحياء سنته باطنا وظاهراً، ونشر مابعث به، والجهاد على ذلك بالقلب و اليد واللسان، فإن هذه هي طريقة السابقين الأولين من المهاجرين والأنصار و الذين إتبعوهم باحسان)[٣٩]، واته: (ئەگەر ئەم یادە خەیرێکی تەواو بوایە یان خێری زیاتر بوایە لە خراپەی ئەوا پێشینانمان (خوایان لێ رازی بێت) لە پێشتر بوون بۆی لە ئێمە، چونکە ئەوان زۆر لە ئێمە زیاتر پێغەمبەریان (ﷺ) خۆشتر ویستووەو بەگەورەیان گرتوە، وە ئەوان زۆر سورتر بوون لەسەر خێر کردن، بەڵام تەواوی بەگەورە گرتنو خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) لە شوێن کەوتنو گوێڕایەڵی کردنو بەجێ هێنانی فەرمانەکانیدایە، وە لە زیندوو کردنەوەی ڕێڕەوەکەیدایە لە ناوەوەو دەرەوەدا، وە لە بڵاوکردنەوەی ئەو شتانەدایە کە ئەوی پێ ڕەوانە کراوەو جیهاد کردن لەسەری بەدڵ و دەستو زوبان، وە هەر ئەمە ڕێگەی پێشوە دەست پێش خەرەکانمان بوە لە کۆچەریی و کۆمەڵی کارەکانیان و ئەوانەی بە چاکی شوێن ئەوان کەوتوون) وە هەروەها ئیمام (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە وتەیەکیدا ئاماژە بەوە دەدات کە ئەو کەسانەی بەنەزانی ئەمەیان کردووە بەمەبەستی خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) ئومێدە خوای گەورە پاداشتیان بداتەوە لەسەر خۆشەویستیەکەیان نەك لەسەر کارە داهێنراوەکەیان چونکە بێ ئاگا بوون لە نادروستی ئەم کارە، بەڵام ئەگەر کەسێك ئەم ڕاستیانەی بیستو بۆی ڕوون کرایەوەو هێشتاش هەر بەردەوام بوو لەسەری ئەوە لەسەر هیچ شتێك پاداشت نادرێتەوە بەڵکو تاوان باریش دەبێت، وەك دەفەرموێت: (وكذلك ما يحدثه بعض الناس إما مضاهات للنصارى في ميلاد عيسى (عليه السلام) وإما محبة للنبي (ﷺ) وتعظيما له، والله قد يثيبهم على هذه المحبة و الإجتهاد لا على البدع من إتخاذ مولد النبي (ﷺ) عيداً....)[٤٠]، واتە: (هەروەها ئەوەی هەندێ لە خەڵکی دایان هێناوە یان لاسایی کردنەوەی گاورەکانە لەیادی لەدایك بوونی (عیسی)دا (عليه السلام) یان لەبەر خۆشویستنو بەگەورە گرتنی پێغەمبەر (ﷺ) وە لەوانەیە خوای گەورە پاداشتیان بداتەوە لەسەر ئەو خۆشویستن و ئیجتهادەیان نەك لەسەر داهێنانەکەیان لە کردنی یادی لەدایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) بەجەژن) .

٢/شـێخ محمد عبدالسلام خضر الشقيري:

لە کتێبەکەیدا (السنن و المبتدعات) دەڵێت: (فصل في شهر ربيع الأول وبدعة

(٣٩) أقتضاء صراط المستقيم/ ص: ٢٩٤ ابن تيمية.

(٤٠) إقتضاء صراط المستقيم / ص: ٢٩٤ ابن تيمية.

المولود فيه)، (و الإحتفال به بدعة منكرة و ضلالة لم يرد بها شرع ولا عقل، لو كان في هذا خير فكيف يغفل عنه أبو بكر و عمر وعثمان وعلي وسائر الصحابة و التابعين و تابعيهم و الأمة و أتباعهم؟ لاشك أنه ما أحدث إلا المتصوفون الأكالون البطالون و أصحاب البدع و تبع الناس بعضهم فيه إلا من عصمه الله وو فقه لفهم حقائق دين الإسلام...)[٤١].

واتە: (بەشێك لەبارەی مانگی (ربيع الأول)و داهێنرانی مەولود تیایدا، ئاهەنگ گێڕان بۆ ئەو یادە داهێنراوێکی خراپەو گومڕاییە کە نەلە شەرعو نەلە عەقڵ دا نەهاتووە، ئەگینا ئەگەر ئەمە خێری تێدا بوایە چۆن ئەبو بەکرو عومەرو عوسمانو عەلیو باقی هاوەڵانو تابعینو تابعی تابعین و ئیمامەکانو شوێن کەوتوانیان لێی بێ ئاگادەبوون؟!! هیچ گومانی تیادا نیە کە ئەمە لەوەیە کە سۆفیە بەتاڵو بخۆرو شوێن بیدعە کەوتوەکان دایان هێناوە، ئەمجا خەڵکیش هەندێکیان شوێن هەندێکیان کەوتوون تیایدا مەگەر کەسێك خوا پاراستبێتیو کۆمەکی کردبێت بۆ تێ گەیشتن لە ڕاستیەکانی دین)

٣/الإمام الشوكاني:

باسێکی هەیە دەربارەی ئاهەنگی مەولوودەوە، دەڵێت: (...لم اجد في جوازه دليلاً، و أول من أخترعه السلطان المظفر أبو سعيد في القرن السابع و أجمع المسلمون على أنه بدعة)[٤٢]، واتە: (هیچ بەڵگەیەکم دەست نەکەوتووە دەربارەی دروستی مەولود، وە یەکەم کەسێك کە ئەمەی داهێناوە (سڵتان مظفر ئەبو سەعید) بووە لە سەدەی حەوتەمدا، وە موسوڵمانان کۆن لەسەر ئەوەی کە مەولود داهێنراوە (بیدعەیە)).

٤/الشيخ علي محفوظ:

لە کتێبی (الإبداع في مضار الإبتداع) لە لاپەڕە (٢٧٣)دا دەڵێت: (المواسم التي نسبوها إلى الشرع و ليست منه...منها ليلة الثاني عشر من ربيع الأول، يجتمع لها الناس في المساجد و غيرها فيهتكون حرمة بيوت الله تعالى و يسرفون في الوقود فيها، ويرفع القراء أصواتهم بقصائد الغناء التي تثير شهوة الشبان إلى الفسق و الفجور فتراهم عند ذلك يصيحون بأصوات مذكرة و يحدثون في المساجد ضجة فضيحة، وقد لايتعرضون في قصائدهم لشئ من خصائص رسول الله (ﷺ) و أخلاقه الكريمة و أعماله النافعة الجليلة، وفيهم من يشتغل بالذكر المحرف، كل ذلك لم يأذن به الله ورسوله، ولم يعهد

(٤١) المورد في حكم الإحتفال بالمولد /ص: ٣٦ – ٣٧، عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني.

(٤٢) المورد في حكم الإحتفال بالمولد /ص: ٣٦ – ٣٧، عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني.

من السلف الصالح، فهو بدعة وضلالة كما سبق في بدع الموالد....)[٤٣]، واته: (ئەو بۆنەو ئاهەنگانەی داویانەتە پاڵ شەرعو لەشەرعدا نیە لەوانە شەوی دوانزە لە مانگی ربیع الأول دا خەڵکی بۆی کۆ دەبێتەوە لە مزگەوتەکانو شوێ‌ی تر داو رێزو حورمەتی مزگەوتەکان پێ دەشکێننو زیادەڕەوی دەکەن لە داگیرساندنی (مۆمو بۆنی خۆش) داو خوێنەرەوەکان دەنگی تیا بەرزدەکەنەوە بەهۆنراوەو گۆرانیەك کە ئارەزووی گەنجەکان دەئاروژێنن بۆ خراپەکاریو بێ فەرمانی خوا، وە دەیانبینیت بە دەنگێکی ناخۆش هاوار دەکەنو هەرایەکی گەورە ساز دەکەن لە مزگەوتەکاندا، وە زۆر جار لەو شیعرانەدا هیچ نادوێن، لە تایبەت مەندیەکانی پێغەمبەر (ﷺ) و ڕەوشتە پیرۆزەکانیو کارەگەورەو بەسودەکانی، وە تیایاندا هەیە خۆی خەریك دەکات بە زیکرێکی دەسکاری کراوەوە، وە هیچ کام لەمانە خواو پێغەمبەرکەی (ﷺ) رێگە یان پێ نەداوەو فەرمانیان پێ نەکردووە، وە لەهیچ یەکێ لە پێشینی چاك خوازەوە نەبینراوە، وە ئەمە داهێنراو و گومڕاییە وەك لە پێشتردا باسمان کردوە لە مەولودە داهێنراوەکاندا).

٥/الشيخ ابن الحاج:

لە کتێبی (المدخل /٢/٢) دا دەڵێت: (ومن جملة ما أحدثوه من البدع مع إعتقادهم إن ذلك من أكبر العبادات و إظهار الشعائر، مايفعلونه في شهر ربيع الأول من المولد، وقد إحتوى على بدع و محرمات جملة)[٤٤]، واته: (وە لەمیانەی ئەوەی دایان هێناوە لە داهێنراوەکان لەگەڵ ئەوەشدا کە بڕواشیان وایە ئەمە گەورەترین عیبادەتە و دەرخستنی شیعارەکانی ئیسلامە ئەوەیە کە لە مانگی (ربيع الأول)دا دەیکەن لە مەولود، وە چەندین داهێنراو و کاری حەرامی گرتوەتە خۆی).

٦/الإمام الشاطبي:

خاوەنی کتێبی (الإعتصام) لە پێشەکی کتێبەکەیدا پێناسەی (بیدعە) ی کردوە و یادی لە دایك بوونی پێغەمبەری (ﷺ) لەو داهێنراوانە ژماردووە، وەك لە لاپەڕە (٢١) بەشی یەکەمدا دەڵێت: (منها إلتزام الكيفيات و الهيئات كالذكر بهيئة الإجتماع على صوت واحد و إتخاذ يوم ولادة النبي (ﷺ) عيدا و ما أشبه ذلك...)[٤٥]، واته: (وە لەوانە پەیوەست بوون بە چەند شێوازو

(٤٣) المورد في حكم الإحتفال بالمولد /ص:٣٥، عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني.

(٤٤) المورد في حكم الإحتفال بالمولد /ص: ٣١، عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني.

(٤٥) المورد في حكم الإحتفال بالمولد /ص: ٣٧، عقيل بن محمد بن زيد المقطري اليماني.

چۆنیەتیەکی تایبەت وەکو زیکر کردن بە شێوەی کۆمەڵ و بەیەك دەنگ، وە گێڕانی ڕۆژی لەدایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) بە جەژن، وە ئەوەی لە مانە بچێت...)

خۆش ویستنی پێغەمبەر (ﷺ) چۆن دەبێت؟

کاتێك خەڵکی هەڵدەستن بەساز دانی یادی لەدایك بوونو زۆر کاری تری نادروست بیانوی ئەوە دەهێنێتەوە کە گوایە پێغەمبەریان (ﷺ) خۆش دەوێتو ئەم کارانەیان بەڵگەی خۆشەویستیو وەفاداریی‌یە بۆ پێغەمبەر (ﷺ) لە بەرئەوە بە پێویستی دەزانم بە کورتی حوکمی خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) و چۆنیەتەکەی بخەمە ڕوو بۆ ئەوەی خۆشویستنەکەمان بەشێوەیەکی شەرعی بێتو پاداشتی لەسەر وەرگرین نەك کارێك بکەین ببێتە مایەی تاوان باربوون و سەرکێشێت بۆ کەوتنە ناو هاوبەشی پەیدا کردنو پووچ بوونەوەی کردەوەکانمان.

بەڵێ خوای پەروەردگار لە زۆر ئایەتی قورئاندا ئاماژە بە فەزڵو قەدری پێغەمبەر (ﷺ) دەدات و سفەتی بەرزی بڕواداران ڕادەگەیێت کە خۆشویستنو بەگەورە گرتنی پێغەمبەرە (ﷺ) بەڵام لە سنووری خۆیدا نەڵێی کەم بکەین نەڵێی زیاد بکەین، خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ﴾(٤٦).

واتە: (بۆ ئەوەی بڕوا بهێنین بە خواو پێغەمبەرەکەی و بە گەورەی بگرنو پشتگیری لێ بکەن) وە هەروەها پێغەمبەریش (ﷺ) لە چەندین فەرمودەدا ئاماژە بەوە دەدات کە ئیمانی هیچ بڕوادارێك تەواو نابێت تا پێغەمبەری (ﷺ) لەخۆیو دایكو باوكو مندالو هەموو خەڵکی خۆشتر نەوێت، وەك دەفەرموێت: (لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من والده و ولده والناس أجمعين)(٤٧) واتە: (هیچ یەکێ لە ئێوە بڕوای تەواو نابێت تاوەکو من خۆشەویستر نەبم بەلایەوە لەدایكو باوكیو منداڵی و لەهەموو خەڵکی).

تەنانەت لە ڕیوایەتێکی تردا هاتووە کە (عبداللەی کوڕی هشام) دەیگێڕێتەوە و دەفەرموێت: (كنا مع النبي (ﷺ) وهو أخذ بيد عمر بن الخطاب، فقال له عمر: يارسول الله، لأنت أحب إلي من كل شئ إلا نفسي، فقال النبي ((ﷺ): لا والذي نفسي بيده، حتى أكون أحب اليك من نفسك، فقال عمر، فإنه الآن والله لأنت أحب إلي من نفسي، فقال االنبي (ﷺ) ألآن يا عمر)(٤٨)، واتە:

(٤٦) {سورة الفتح:٩}.
(٤٧) فتح الباري – كتاب لإيمان ٨٠/١/رقم: ١٥.
(٤٨) فتح الباري – كتاب الأيمان و النذور ٦٤١/١١ - ٦٤٢/رقم: ٦٦٣٣.

(ئێمە لەگەڵ پێغەمبەردا بووین (ﷺ) دەستی (عومەری کوڕی خطاب)ی گرتبوو، (عومەر) پێی فەرموو، ئەی پێغەمبەری خوا تۆ لەهەموو شتێك لام خۆشەویست تری تەنها لەخۆم نەبێت، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: نەخێر سوێند بەو خوایەی گیانی منی بەدەستە (بڕوات تەواو نابێت) تا خۆشەویست تر نەبم بەلاتەوە لە خۆیشت، ئەمجا (عومەر) پێی فەرموو ، والله ئائێستا تۆ لە خۆیشم خۆشەویست تریت بەلامەوە، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی، ئێستا ئەی عومەر (بڕوات تەواوە)).

کەواتە لەمەوە بۆمان دەرکەوت کە خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) زیاتر لە نەفسو سامان و کەس و کارو هەموو خەڵکی مەرجی تەواو بوونی ئیمانە، وە بێ ئەمە ئیمانی هیچ کەسێك تەواو نابێت.

پاشان پێویستە بزانین خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) چۆن دەبێت و قورئان چۆن ڕێنموییمان دەکات بۆی، خوای پەروەردگار دەفەرموێت:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾(٤٩).

واتە: (بڵێ ئەگەر ئێوە ڕاست دەکەن خواتان خۆش دەوێت شوێن من بکەون، ئەوسا خوایش ئێوەی خۆش دەوێت و لە تاوانەکانتان خۆش دەبێت، وە خوا لێخۆش بوو میهرەبانە).

لەم ئایەتە پیرۆزە وە بۆمان دەردەکەوێت کە خۆشویستنی خواو پێغەمبەرکەی (ﷺ) بەشوێن کەوتنی بەرنامەکەیان و بەجێ هێنانی فەرمانەکانیان دەبێت، واتە ئەگەر ڕاست دەکەیت کە دەڵێیت پێغەمبەرم (ﷺ) خۆش دەوێت تەنها شوێن ڕێبازەکەی ئەو بکەوەو فەرمانەکانی بە جێ بهێنەو سوننەتەکانی زیندوو بکەرەوەو بەرگریان لێ بکە لە دژی ئەوانەی پشتیان کردوەتە سوننەتو شوێن هەواو ئارەزوو داهێنراوەکان کەوتون، ئەوسا بە کردەوە سەلماندووتە کە خۆشت دەوێت وەك شاعیر دەڵێ:

لوكان حبك صادقا لأطعته

فإن المحب لمن يحب مطيع

وە ئیمامی (زەمخشەری) لە تەفسیری ئەم ئایەتەدا دەفەرموێت: (أراد أن يجعل لقولهم تصديقاً من عمل فمن إدعى محبته و خالف سنة رسوله فهو كذاب و كتاب الله يكذبه ...)(٥٠)، واتە: (خوای پەروەردگار دەیەوێت ڕاستی وتەکانیان دەربخات بەکردەوە، جا هەر کەسێ ئیدیعای خۆشویستنی خواو پێغەمبەری (ﷺ) کرد بەلام پێچەوانەی سوننەتی پێغەمبەر (ﷺ)

(٤٩) {سورة آل عمران:٣١}.

(٥٠) البحر المحيط ٤٩٩/٢، لأبي حيان ألأندلوسي.

کاری دەکرد ئەوە درۆزنەو کتێبەکەی خوا بەدرۆ دەخاتەوە...)

وە هــەروەها ئیمــامی (ابــن القــیم) (ڕەحمــەتی خــوای لــێ بێـت) دەربـارەی ڕاستێتی بـە گـەورە گـرتنو خۆشویسـتنی پێغەمبــەران و پیــاو چــاکان دەفــەرموێت: (وتعظيم الأنبياء و الصالحين و محبتهم إنما هي بإتباع ما دعو إليه من العلم النافع و العمل الصالح، و اقتفاء آثارهم و سلوك طريقتهم، دون عبادة قبورهم و العكوف عليها و إتخاذها أعياداً، فإن من أقتفى لأثارهم كان متسببا إلى تكثير أجورهم بإتباعه لهم، و دعوة الناس إلى إتباعهم، فإذا أعرض عما دعوا إليه و اشتغل بضده حرم نفسه و حرمهم ذلك الأجر، فأي تعظيم لهم و إحترام في هذا)[٥١]، واتـە: (بەگـەورە گرتنـی پێغەمبەران و پیاوچاکان و خۆشویستنیان بە شـوێن کـەوتنی ئـەو شـتانە دەبێـت کـە ئەوان بانگـەوازیان بـۆ کـردووە لـە زانسـتی بەســودو کــردەوەی چــاکە، وە بــەدوا ڕۆیشــتنیان و ڕێ گرتنەبــەریان، نــەك پەرســتنی گۆڕەکانیــان و دۆش دامــان بەدەوریـداو کردنـی بـە شـوێنی جـەژنو ئاهەنگ، چونکە هەر کەسێك بەدوای ئەواندا بڕوات ئەوە دەبێتە هۆیـەك بـۆ زیاد بـوونی پاداشتیان بەهۆی شوێن کـەوتنی ئـەوانو بانگەواز کردنی خەڵکی بۆ شوێن کەوتنیان، بـەڵام ئەگـەر پشـتی کـردە ئـەوەی ئەوانـە بانگەوازیان بۆ کردووەو خـۆی خـەریك کـرد بە دژی ئەوشتانەوە ئەوە خۆیو ئەوانیشی بێ بەش کردووە لەو پاداشتە، ئیتر ئەمە چ بەگەورە گرتنو ڕێز لێنانێکی تێدایە؟)

کەواتـە خۆشویسـتنی پێغەمبـەر (ﷺ) بــەوە نیــە گــۆرانی بەســەردا هەڵــدەیتو ڕەقســو دەهــۆڵو زوڕنــا لــێ دەیــت لــە یادیدا!! یان هاوار بۆ کردن و لێ پاڕانـەوەو وەسف کردنی بە چەند شتانێك کـە هـەموو تایبەتمەنـدی خـوای پـەروەردگارن، بـەڵکو پێغەمبەر (ﷺ) بەریە لەهەموو ئـەم شـتانە و لــە ژیانیــدا ڕێگــری لێ کــردووە، وەك دەفــەرموێت: (لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مريم، فإنما أنا عبد فقولوا عبد الله ورسوله) واتــە: (هــەڵم مــەنێن وەك گاورەکـان (عیسـی کـوڕی مەریـەم) یـان هەڵنا، من تەنها بەندەیەکم، بڵێن بەنـدەی خواو پێغەمبەری خوا).

وە لێــرەدا ڕودەکەمــە هــەموو ئــەو کەسانەی دیعایەی خۆشویستنی پێغەمبـەر (ﷺ) دەکــەن دەڵــێم: ئەگــەر دەتــەوێت بەڕاستی پێغەمبەرت خۆش بوێت؟! ئەگەر دەتـەوێت ببیتـە هاوەڵـی لـە بەهەشـتدا؟ ئەگــەر دەتــەوێت بەرشــەفاعەتی بکــەویت لــەدواڕۆژدا؟...ئــەوە شــوێن ڕێبازەکــەی بکــــەوەو فەرمانــــەکانی بەجێبهێنــــە، وەسونەتەکانی زیندووبکەرەوەو بـەرگرییان

(٥١) أغاثة اللهفان /٢٤١/١/ ابن القيم.

لێبکە، وەخۆت بەدووربگرە لەداهێنراوەکان ودژایـــــەتیيان بكــــە، وەخزمــــەتی فـەرموودەکانی بکـەو بـەردەوام سـەلاواتی لێبـدە ئەوسـا بەویسـتی خـوا بەمـەرام دەگەیت وئاسودە دەبیت بە شەفاعەتی لـە ڕۆژی قیامەتـدا، ئـیتر هـیچ پێویسـت بـەو عەریزانـەش ناکـات کـە لێـرەوە بـە مـۆر کـراوی‌و بەکلاشـی کـوردی‌و جلـی شـاڵەوە بخوێنرێتەوە لای گۆڕەکەی! !

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (٥٢) .

گفتوگۆیەك لەگەڵ ئەوانەی پێیان وایە مەولود بیدعە نیە

وەك لە پێشتردا ئاماژەمان پێدا هەنـدێك پێیـان وایـە ئـەم یـادی لـەدایك بوونـە بـە داهێنـراو دانانرێـت چـونکە لـە بەشـی (عیبـــادات)دا نیـــە بـــەڵکو لەبەشـــی (معـاملات)دایـە، وە داهێنـراویش تـەنها لـە عیبادات دایە نەك لە معاملاتـدا، وە ئـەوەی زیـاتر ئـەم بـۆ چـوونەی خسـتوەتە ڕوو و لەسـەری نوسـیوە بـەڕێز مامۆسـتا (علـی باپیر)ە لە کتێبی (موسڵمانی کامـڵ)دا، وە چەند خاڵێکی ئاماژە پێداوە بـۆ شـەرعیەت پێدان بەم کارە، ئێمەش حـەز دەکـەین بـە کورتی لێکۆڵینەوەیەکی ئـەو خاڵانـە بکـەین کە مامۆستای بەڕێز ئاماژەی پێداون.

پێشـەکی پـێش ئـەوەی بچینەی سـەر لێکۆڵینـەوەی خاڵـەکانی، ئێمـە هـاوڕایی خۆمان دەردەبڕین لەگـەڵ مامۆسـتا دا کـە دەڵێـت، داهێنراوەکـان تـەنها لـە بەشـی عیبـادات دایـە نـەك معـاملات، وە هـیچ کێشـەیەکمان نیـە لەسـەر وەك لـە پێشـتر لەسـەری ئەمـە دوایـن و بەڵگـەشمان بـۆ هێنایـەوە بـە ئایـەتو فـەرمودەو ئـەو یاسـا (أصول) یانەی زانایان دایان ڕشتووە لە ژێر ڕۆشـنایی ئـەو ئایـەتو فەرموودانـەوەو دەڵێن: (الأصل في العبادات المنع، التحـريم، والأصل في الاشياء الإباحة) ٠

بەڵام ئەوەی ئێمە کێشەمان هەیە تیایدا ئەوەیە کە ئەم یادە بە بەشێك لـە عیبـادات دانەنرێت، چونکە هەر یەکێك لـە ئێمـە گـەر چاوێك بخشێنین بە مێژووی دروست بـوونی ئـەم یـادەدا هـەر لەیەکـەم ڕۆژەوەو تـا ئەمڕۆش خەڵکی کە هەڵەستن بە سـازدانی ئەو یادەو پارەی تیـادا سـەرف دەکـەن بـۆ خێرو پاداشتی دەکەن‌و بە خەیاڵـی خۆیـان عیبـادەتێکی گـەورە یـان ئـەنجام داوە، وە ئـەمڕۆژ هـەر بیانوویـەك بهێنرێتـەوە بـۆ سازدانی ئەم یادە هەر دەگەڕێتەوە بۆ ئـەو بەشی عیبادەتـە، چـونکە مەبەسـتی هـەرە گەورەی خەڵکی بۆ سـازدانی ئـەم یـادە لـە کۆن‌و تازە دەربڕینی سۆزو خۆشەویستی‌یە بـۆ پێغەمبـەر (ﷺ) وە کاتێـك ئـەم کـارە ئەنجام دەدەن وا دەزانن بەشـێکی زۆر لـەو

(٥٢) {سورة الشورى:٢١}.

خۆشەویستیەیان بە جێ هێناوە، دەی خۆشویستنی پێغەمبەریش (ﷺ) گەورەترین عیبادەتەو مەرجی تەواو بوونی ئیمانە (وەك لە پێشتردا ئاماژەمان پێدا) کەوا بێت ئەم عیبادەتە گەورەیە کە بریتیە لە خۆشویستنی پێغەمبەر (ﷺ) پێویستە (إتباع)ی تێدا هەبێت نەك (ابتداع)، وە دەبێت بە شێوەیەك بێت کە قورئان و فەرمودە ئاماژەیان پێدا بێت و ڕێ نموییان کردبێت بۆی[٥٣]، ئەگینا زیاد لەوە بەهەر شێوەیەکی تر دەربپڕێت ئەوە دەبێتە داهێنراو (بدعە) ئیتر نازانم ئەم مامۆستا بەڕێزە چۆن بڕیاری ئەوە دەدات کە مەولودی داهێنراو نیە چونکە لەبەشی عیبادات دا نیە؟!!.

ئەی باشە ئەگەر ئەمە عیبادەت نیەو بە کردەوەی چاکی نازانێت ئەو هەموو خەڵك کۆکردنەوەو پارە سەرف کردنە بەناوی چیەوەو چ ناوێکی لێ دەنێت؟!!! یان ئەگەر وایە هەر کاتێك ئەم کۆڕانە ساز دەکرێن بە خەڵکەکە ڕابگەیەنن و بڵێن: خەڵکینە ئەم کارەی ئێمە دەیکەین بە عیبادەت بۆتان ناژمێردرێو هیچ خێرتان ناگات، وە چاوەڕوانی هیچ پاداشتێك مەبن لەخوا بەڵکو ئەمە تەنها ئاهەنگ گێڕانێکەو بۆ خۆشی دنیا دەیکەین! ئاخۆ کەس لە کۆڕەکەدا دەمێنێت و کەس دێت ئامادەی ئەو یادە بێت تەنها کەمێك نەبێت؟!! بێگومان نەخێر، چونکە خەڵکی کە بۆ ئەو یادە دەچن وا چاوەڕێن هەموو هەنگاوێك چەند پلەیەك پێی بەرز ببێتەوە لای خوا، بگرە هەندێکیان لە چوونی مزگەوت بۆ جومعەو جەماعەت پێی گەورەترە، وە وا چاوەڕێیە پۆل پۆل فریشتە دابەزنە خوارەوەو بەرەکەتی ئەو مەولودیە بڕژێت بەسەر خۆی و ماڵ و منداڵیدا، ئیتر چۆن دەوترێت ئەمە داهێنراو نیە، بەڵکو تەنها خۆ جیڕکردنەوەیە بۆ شەرعیەت پێدان بەم کارەو هیچی تر.

پاشان گریمان واش بێت کورد دەڵێت: (ئەگەریان چاندو سەوز نەبوو) خۆ ئەگەر ئەم کارە لە بەشی عیبادەتیش بکرێتە دەرو بەبەشی معاملات دابنرێت ئەوا لەڕوویەکی ترەوە ناشەرعی بە خۆیەوە دەبینێت ئەویش ئەوەیە کە کتو مت چاولێ کردنو لاسایی کردنەوەی گاورو جوولەکەیە کە ساڵانە هەڵدەستن بە سازدانی ئاهەنگو کۆڕبەستن لەیادی لەدایك بوونی گەورەو پێشەواکانیاندا کە ئەمەش خۆی لە خۆیدا کارێکی نابەجێو نادروستە، چونکە وەك لە پێشتردا لەسەری دواین پێغەمبەر (ﷺ) لە چەندین فەرموودەدا ڕێگری دەکات لەوەی چاو لە گاورو جوولەکەو هاوبەش پەیداکەران بکەین، وە

---

[٥٣] شێوازی ئەو خۆشەویستیە بەشێوەیەکی شەرعی لە پێشتردا ڕوونمان کردوەتەوە...

پێمان رادەگەیەنێت کە هەر کەسێك خۆی بشوبهێنێت بەهەر کۆمەڵو تیرەیەك ئەوە لەوانەو وەك ئەوان حسابی بۆ دەکرێت .

جا ئێستا بێینە سەر ئەو خاڵانە کە مامۆستای بەرێز لە کتێبی ناوبراودا ئاماژەی پێداون، مامۆستا پێش ئەوە بچێتە سەر بەڵگە هێنانەوە بۆ مەسەلەی ناوبراو لە رێخۆشکردنەکەیدا ئاماژە بەوە دەدات کە (مەولود لەبەشی معاملات دایە نەك عیبادات کە مادام وابێت ئەگەر بەشێوازێکی شەرعی بکرێت ئەوە کەس بۆی نیە بە خراپی دابینێت چونکە ئەگەر لەبەر ئەوە بەخراپی دابنێت کە بیدعەتە بیدعەت نیە چونکە لە بواری عیبادات نیە، وە کە لە بواری عیبادات دا نەبو هەر کەس بڵێت حەرامە دەبێت بەڵگەی بۆ بهێنێت....)[٥٤].

ئێمەش لەوەڵامی ئەم قسیەدا دەڵێین: لە پێشتردا روونمان کردەوە کە نەخێر ئەم کارە لەبەشی عیبادات دایەو بە داهێنراو دادەنرێت، وە بەڵگەی سەلمێنەریشمان لەم بارەوە هێنایەوە، وە هەروەها ئاماژەمان بەوەدا کە ئەگەر ئەو قسەیەی ئەوانیش بێت کە مەولود لە بەشی معاملات دایە ئەوە بەڵگەی نادروستی ئەو بوارەشمان هێنایەوە . بەلام ئەوەی لێرەدا لەمامۆستای دەپرسین دەڵێین: بەرێزتان کە دەڵێن،) ئەگەر بە شێوازێکی شەرعی بکرێت کەس بۆی نیە بڵێت خراپە) ئایا شێوازی شەرعی کامەیە؟ ئایا شەرعی ئەوەیە کە یەکیکێ وەك بەرێزتان رێو رەسمی بۆ بکێشن؟ یان ئەوەیە کە کەسێکی پرچ درێژی خەڵوە کێشی شەخص پەرست دای برێژێت؟

یان ئەوەیە کە پێغەمبەر (ﷺ) رێنموییمان بکات بۆی؟ بێگومان شەرعی ئەوەیە کە لە پێغەمبەرەوە (ﷺ) پێمان گەیشتبێت و رێنمویی کردبێن بۆی، جا ئایا ئەو شێوە شەرعیەو کە پێغەمبەر (ﷺ) رێنمویی کردووین بۆی چۆنە؟ ئەوە لە(یادی لەدایك بوون بە شێوازێکی شەرعی) دا روون کراوەتەوە.

پاشان بەرێز مامۆستا علی باپیر چەند بەڵگەیەك دەهێنێتەوە بۆ ئەم باسە فەرموون ئێوەو بەڵگەکانی/

١-مامۆستا لە خاڵی یەکەم لاپەرە (١٤٠)ی کتێبەکەیدا مەولود بە جۆرێك لە رێزگرتن و پشتگیری کردنی پێغەمبەر (ﷺ) دادەنێت کە لە ئایەتی:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا * لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾[٥٥].

ئاماژەی پێدراوە ئێمەش لەوەڵامی ئەم خاڵەدا دەڵێین:

أ/ئەم ئایەتە کە فەرمان بە رێزگرتن و پشتگیری کردنی پێغەمبەر (ﷺ) دەکات،

(٥٤) موسلمانی کامل/ ص: ١٣٩ علی باپیر.

(٥٥) {سورة الفتح:٨-٩}.

لە ڕۆژی خۆیدا ڕاستەوخۆ بۆ سەر چەند کەسانێك هاتە خوارەوە کە زۆر زۆر لە ئێمە بەڕێز ترو بە غیرەت و بە تەقواتر بوون کە هاوەڵانی پێغەمبەر بوون (ﷺ) وە هەر ئەوان توانیویانە بەواتای وشە ئەم ئایەتەو وێنەی ئەم ئایەتە دەرهەق بە پێغەمبەر (ﷺ) لە خۆیاندا بەرجەستە بکەن، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم یادەیان نەکردبووە پیشە بۆ بەڕێز گرتنو پشتگیری کردنی پێغەمبەر (ﷺ) ئایا ئەوان عەقڵیان بەوە نەدەشکا کە مەولود (هۆیەکی یەکجار کاریگەرو چاکە بۆ پشتگیری کردنی ئەو زاتە پایە بەرزەو ڕێز لێنانی)؟!!.

یان ئایا ئەوان وەك ئێمە بەڕێزو وەفادارو بەغیرەت نەبوون تا ئەم ڕێز لێنانو پشتگیریە ئەنجام بدەن بۆ پێغەمبەر (ﷺ)؟!! حاشا...لەوەی ئەوان وا بن!!.

ب/ئەوەی لەم ئایەتەدا فەرمانی پێ دەکات لە خۆشویستن و پشتگیری کردنی پێغەمبەر (ﷺ) لە ئایەتەکانی تردا شێوازو چۆنیەتی ئەو خۆشویستنو پشتگیریەی ڕوون کردوەتەوە، بۆ ئەوەی هەرکەس و بە ئارەزووی خۆی جۆرە کارو ڕەفتارێك هەڵ نەبژێرێت بۆ دەربڕینی ئەو خۆشەویستیو پشتگیریە، وەك لە ئایەتی:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾[٥٦].

دا ئاماژەی پێ دەدات کە لە پێشتردا لەسەری دواوین.

ج/ئەم جۆرە ڕێزگرتنو پشتگیری کردنەی بەڕێزتان بە هۆیەکی یەکجار کاریگەری دەزانن بۆ پشتگیری کردنی پێغەمبەر (ﷺ) لەلایەن ئەهلی هیچ سەدەیەك لەو سێ سەدەیەی پێغەمبەر (ﷺ) شایەتی خەیری بۆ داون بە فەرمودەی: (خير أمتي القرن الذي أنا فيه ثم الذين.....) ئەنجام نەدراوە، کەوابێ دیارە هیچ واتایەکی ڕێز لێگرتنو پشتگیری کردنی تیایدا نیە بۆیە ئەوان پێی هەڵنەستاون.

٢-مامۆستای بەڕێز لەخاڵی دووەمی لاپەڕە (١٤١)ی کتێبەکەیدا (مەولود بەناوو دەنگ بەرزکردنەوەی پێغەمبەر (ﷺ) دەزانێت و بەر بەرجەستەکردنی ئایەتی:

﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾[٥٧].

دا دەنێت، وە دەڵێت: (نەك هەر بێ شەرعی و خراپ نیە بگرە زۆر شتێکی چاك و پەسەندە کە ئێمەش چاو لە خوای خۆمان بکەین، هەوڵ بدەین لە ڕێی ئاهەنگ گێڕانی ناو براوو هەر ڕێیەکی دیکەی شەرعیەوە ناوو ناوبانگی پێغەمبەرمان بەرز کەیتەوەو زیاتر خەتو ڕێبازی ئەو سەرەوەرە بۆ خەڵکی ڕوون بکەیتەوە).

(٥٦) {سورة آل عمران:٣١}.

(٥٧) {سورة الانشراح:٤}.

ئێمەش دەڵێین: مامۆستا گیان بەڵێ خوای گەورە ناوو ناوبانگی پێغەمبەری (ﷺ) بەرز کردوەتەوە بەڵام ئایا خوای گەورە بەچی ناوی پێغەمبەری بەرز کردوەتەوە؟

بەوە ناوی بەرز کردوەتەوە کەوا هیچ سات و کاتێکی ڕۆژگاری بەجێ هێشتووە کە ناوی ئەو پێغەمبەرەی تیادا نەبڕێت و باسی نەکرێت، ئەوەتا پێنج فەرزە کە بانگ دەوترێت بە دەنگی بەرز بەسەرمنارەکانەوە ناوی ئەو پێغەمبەرە سەروەرە بەرز دەکرێتەوە و شایەتی پێغەمبەرایەتی بۆ دەدرێت، بەوە ناوی بەرز کردوەتەوە کە هەموو موسڵمانانی جیهان لەسەرانسەری دنیادا بەشەوو بە ڕۆژ کە نوێژ دەکەن زیکر دەکەن ناوی ئەو پێغەمبەرە (ﷺ) دەبەن و سەلامی لێ دەکەن، بە وە ناوی بەرز کردۆتەوە کە خۆیو فریشتەکانی سەڵاواتی لەسەر دەدەن و فەرمانیشی بە بڕواداران کردووە کە سەڵاواتی لەسەر بدەن.

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾[٥٨].

وە بەوە ناوی بەرز کردوەتەوە کە هەمیشەو بەردەوام لەسەرنسەری جیهاندا وتە بەنرخەکانی باس دەکرێت و بۆ خەڵکیو دەخوێنرێتەوەو لێکۆڵینەوەدەکرێتو چەندەها شەهادەی دکتۆرا لەسەر فەرموودەکانی وەردەگیرێت، بەوە ناوی بەرز کردۆتەوە کە شوێن کەوتوەکانی وا پەروەردە بکرێت هەمیشە گیان لەسەر دەست و لە خەباتدا بن بۆ بەرگری کردن لەدینو چۆك دادان بە دوژمنانی دین، ....خوای پەروەردگار ئابەم شێوەیە ناوی بەرز کردەوەتەوە، وە ئەگەر ئێمەش بمانەوێت بە ڕاستی ناوی پێغەمبەرەکەمان بەرز بکەینەوە دەبێت بەو شێوازە بەرزی بکەینەو کە خوای بالادەست لێمانی دەوێت بەشوێن کەوتنی ڕێبازەکەیو زیندوو کردنەوەی سوننەتەکانیو مراندنی ئەوداهێنراوانەی کە بوونەتە میرات گری سوننەتەکانی، وە بەوەی کە هەمیشە لە سەنگەری جیهاد دابین بۆ پارێزگاری لە دین و سەر شۆڕکردنی دوژمنانی دین، وە ئەو بۆن و بەرامەی دراوە بە پێغەمبەرکەمان لەدوری مانگە ڕێیەك دوژمن لێی دەترسێت (نصرت بالرعب مسيرة شهر)[٥٩] زیندوو بکەینەوە. وە یەك بوون و یەك ڕایی و یەك ڕێبازی خۆمان دروست بکەین ئەوسا بەو واجبە پیرۆزە هەستاوین و ناوی پێغەمبەرەکەمان بەرزکردوەتەوە نەك بە کۆڕێکی سالانە لە هۆڵێکدا یان لە چەند

(٥٨) {سورة الاحزاب:٥٦}.

(٥٩) فتح الباري – كتاب التميم- ١/٥٧٤/رقم: ٢٣٥، صحيح مسلم – كتاب المساجد و مواضع الصلاة /٥/٦/رقم –٥٣١).

مزگەوتێکداو چەند سرودو هۆنراوەیەك و ئیتر تەواو تا ساڵێکی تر!!.

٣-مامۆستای بەڕێز لە خاڵی سێهەم (١٤١)ی کتێبەکەیدا دەیەوێت بەوە شەرعیەت بدات بە مەولود کە عیسی (عليه السلام) و نەتەوەکەی سفرەو خوانێکیان کردوە بە جەژن، بۆ ئێمە یادی لەدایکبوون نەکەین بە جەژن، وە دەڵێت: خوای بێ وێنە دەفەرموێت:

﴿قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ﴾(٦٠).

واتە: ((عیسی)ی کوڕی مەریەم فەرمووی، ئەی خوای پەروەردگار سینیەك خواردنمان لە ئاسمانەوە بۆ بنێرە خوارەوە کە ببێتە مایەی جێژن -و شادی- بۆ پێشینانمان و پاشینانمان وە موعجیزەیەك بێت لەلایەن تۆوە(کەواتە ئایا ئەگەر پێغەمبەرێکی بەرزی وەك عیسی (عليه السلام) بە بۆنەی هاتنە خوارەوەی سینیە خواردنێکەوە کە دەبێتە موعجیزەو مایەی دڵ دامەزراندنی شوێن کەوتوانی، جێژنێك بۆ خۆیو بۆ ئەوانەی لە دوایەوە دێن ساز بکات! هیچ بێ شەرعیو خراپەیەکی تێدا نیە کە ئێمەی موسڵمانیش بە بۆنەی لەدایك بوونی هەڵبژاردەی مرۆڤایەتیو سەروەری پێغەمبەرانەوە (عليهم الصلاة والسلام) بکەینە جێژنو ڕۆژی کەیف و شادیو ئاهەنگ گێڕان و خواردن دان بە هەژاران و شیرنی بەخشینەوەو وتاردانو....هتد؟!، مەگەر هاتنە خوارەوەی سینیە خواردنێك گرنگترە لە لەدایك بوونی پێغەمبەرێکی وەك محمد (صلى الله عليه وسلم)؟!.

لەوەڵامی ئەم خاڵەشدا دەڵێین، پێشینی وتویانە (کورد بدوێنە شەرعی خۆی دەکات(مامۆستاش لەم خاڵەدا دانی بەو شتانەدا ناوە کە لە پێشتردا خۆی لێ دوور دەخستەوە ئەوەتا لێرەدا دان بەوەدا دەنێت کە دەبێت ئەو ڕۆژە بکرێتە جەژنێکی گشتی بۆ موسڵمانان و خێری تیادا بکرێت بە بەخشینەوەی خواردنو شیرینیو بۆ هەژاران و ...هتد، وە ئەمەش هەموو لە ئیسلامدا عیبادەتن، وە لەلایەکی تریشەوە هاندەری ئەم کارە بە ئاشکرا دەردەکەوێت کە چاو لێ کردن گاورو جوولەکەکانو مونافەسە کردنی سینیە خواردنەکەی عیسایە، کەوابی ئەمە خۆی بەڵگەیە لەسەر مەبەست و هاندەری ئەم کارەیو زۆر پێویست بە لەسەر ڕۆیشتن ناکات، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەڵێین:

أ/سەبارەت بەو سینیە خواردنە پێویستە بزانین، ئەوەی کە هاتنە خوارەوەی ئەو سینیە خواردنەی کردوەتە جەژن بۆ پێشین و پاشانیش پێغەمبەر بووەو خوا بۆی کردوەتە جەژن، وە پێغەمبەران سەلامی خوایان لەسەر بێ

---

(٦٠) {سورة المائدة:١١٤}.

خۆیان بەرنامە دا دەڕێژن بەفەرمانی خواو بۆیان هەیە هەرشتێك دا بڕێژن بۆ نەتەوەکەیان ببێتە دینو عیبادەت، چونکە لە خۆیانەوە هیچ کارێك ناکەن و هیچ شتێك نالێن بەنیگای خوا نەبێت، لەبەر ئەوە جێی خۆیەتی ئەگەر لە سینیە خواردنێکیش کەمتر بکەنە جەژن چونکە پێغەمبەرە بەنیگا کار دەکات، بەڵام ئایا ئێمە کێمان بوەتە پێغەمبەر تا ڕقە بەرایەتیو موناەفەسە لەگەڵ عیسادا بکات لە سازدانی جەژنو شادیدا؟! خۆ پێغەمبەری سەروەرمان (ﷺ) ئەم یادەی بۆ نەکردوینەتە جەژن تا ئێمەش بیکەین، تۆ بڵێیت هەستیی بەوە نەکردبێت کە ئەم یادەی ئێمە گرنگترە لە سینیە خواردنەکەی عیسا (عليه السلام)؟! حاشا.

کەوا بێت هەر کاتێك نیگا هاتەخوارەوە بۆ هەر کەسێك ئەوە با ئەم یادە بکاتە جەژنو شادی ئەگینا ئێمە لە خۆمانەوە موناەفەسەی عیسا ناکەین چونکە ئەو پێغەمبەرەو ئێمە بەندەیەکی بەرنامە بۆ داڕێژراوین نەك داڕێژەر.

ب/ئەوەی کە لەو ئایەتەدا ئاماژەی پێ کراوە ئاینی گەلە پێشوەکانە (شرع من قبلنا) دینی ئێمەش قیاس ناکرێتە سەر ئاینی ئەوان، چونکە هەموو دەزانین کە زۆربەی زۆری عیبادەتو ئەحکامی ئەوان جیاوازە لەگەڵ جۆری عیبادەتو ئەحکامی دینەکەی ئێمە، وە ئەوەی کە هەموو دینەکان یەکن لەسەری لە ڕووی عەقیدەو بیرو و باوەڕە، ئەوەتا خوای پەروەردگار لە قورئانی پیرۆزدا دەفەرمویت:

﴿لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾[٦١].

واتە: (بۆ هەموو یەكێك لە ئێوە شەریعەتو پرۆگرامێکی تایەتیبمان داناوە) وە ئەمەش پێش ئەوەی دینەکانی تر نەسخ بنەوە ئەگینا ئێستا تەنها ئیسلام شەریعەتو پرۆگرامە بۆ هەموو.

جا کەوا بێت شتێك کە لە شەرعی ئێمە دا نەبێت ئێمە بۆمان نیە چاو لە شەرعی گەلە پێشوەکان بکەینو لاساییان بکەینەوە، وەك ئیمامی (ابن تيمية) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەربارەی چاو لێ کردنی گاورو جولەکە لە شتێکدا کە لەشەرعی ئێمەدا نیە دەفەرمویت: (مشابهتهم فيما ليس من شرعنا قسمان، أحدهما: مع العلم بأن هذا العمل هو من خصائص دينهم، فهذا العمل الذي هو من خصائص دينهم: أما أن يفعل لمجرد موافقتهم، وهو قليل و إما لشهوة تتعلق بذلك العمل و إما لشبهة فيه تخيل أنه نافع في الدنيا و في ألآخرة وكل هذا لا شك في تحريمه، لكن يبلغ التحريم في بعضه إلى أن يكون من الكبائر وقد يصير كفراً بحسب

---

(٦١) {سورة المائدة:٤٨}.

الأدلة الشرعية)[٦٢]، واتە: (خۆ شوبهاندن بە گاورو جوولەکەوە لە شتێکدا کە لە دینی ئێمەدا نیە دوو بەشە، یەکێکیان ئەوەیە، ئاگاداریت هەبێت بەوەی کە ئەم کارە لە تایبەت مەندی دینەکەی ئەوانە، جا ئەم کارە کە لەتایبەت مەندی دینەکەی ئەوانە، یان تەنها لەبەر ئەوە دەکرێت کە لەگەڵ ئەواندا موافق بن، وە ئەمە کەمە، یان لەبەر هەواو ئارەزوویەك کە پەیوەندی بەو کارەوە هەیە، یان لەبەر شوبهەیەك کەوا بزانیت ئەم کارە بەسودە لەدنیاو دوا ڕۆژدا، وە هەموو ئەمانە گومان نیە لە حەرامێتیاندا، بەڵام لە هەندێکیاندا حەرامیەتەکەی دەگاتە ئەوەی کە یەکێك بێت لە تاوانە گەورەکان، وە هەندێ جار دەبێتە مایەیی بێ بڕوا بوون بە پێی بەڵگە شەرعیەکان).

ج/زیاد لەوەی کە ئەمە دینی گەلە پێشوەکانەو نابێتە بەڵگە بۆ ئێمە لەلایەکی تریشەوە پێغەمبەر (ﷺ) بەفەرموودەی صحیح بەڕاشکاوی هەموو جەژنو شادیو ئاهەنگێکی نەسخ کردوەتەوە و تەنها دوو جەژنی هێشتوەتەوە بۆ نەتەوەکەی کە جەژنی قوربان و ڕەمەزانە ئیتر جگە لە و دوو جەژنە هەر جەژنو شادیەکی تر ساز بکرێت ئەوە نەفامیە بابەناوی دینیشەوە بێت، ئەم ڕاستیەش (أنس) (خوای لێ ڕازی بێت) بۆمان دەگێڕێتەوەو دەفەرموێت: (إن النبي (ﷺ) لما قدم المدينة وجدهم يحتفلون بعيدين، فقال (ﷺ): كان لكم يومان تلعبون فيهما، وقد ابدلكم الله بهما خيراً منهما، يوم الفطر، يوم الأضحى)[٦٣]، واتە: (کاتێك پێغەمبەر (ﷺ) هاتە مەدینە بینی خەڵکی ئاهەنگ دەگێڕن بۆ دوو جەژن، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی ئێوە دوو ڕۆژتان هەبووە ئاهەنگتان تیادا گێڕاوە، ئەوا خوای گەورە ئەو دوو ڕۆژەی بۆ گۆڕین بە دوو ڕۆژی چاکتر لەوان، واتە جەژنی ڕەمەزانو جەژنی قوربان).

بەڵی بەم فەرموودەیە هەموو جەژنەکان سڕڕایەوەو تەنها ئەم دوانە مایەوە، وە هەتا ئەو ڕۆژەی ئایەتی:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ......﴾[٦٤].

هاتەخوراوەو تا ئەو ڕۆژەش پێغەمبەر (ﷺ) وەفاتی کردو زۆر دواتریش موسڵمانان تەنها ئەم دوو جەژنەیان هەبووەو لێیان زیاد نەکرووە، ئیتر لەدوای ئەوەوە هەر جەژنو ئاهەنگێك زیاد کرا بێت ئەوە زیاد کردنە لە دینو زیندوو کردنەوەی جەژنە نەفامیەکانە.

٣-مامۆستای بەڕێز لە خاڵی چوارەمی لاپەڕە (١٤٢) ی کتێبەکەیدا ئەم یادە

(٦٢) إقتضاء صراط المستقيم/ ص: ٢٢٠ ابن تيمية.

(٦٣) رواه أبو داود (١/٢٥٩/ رقم: ١١٣٤) النسائي (٣/ ١٧٩) وصححه الألباني.

(٦٤) {سورة المائدة:٣}.

قیاس (هەرچەندە قیاس لە عیبادەدا نیە)[٦٥] دەکاتە سەر بە ڕۆژوو بوونی دەی (محرم) لەلایەن جوولەکەکانەوە بەڕۆژوو بوونی پێغەمبەریش(ﷺ) تیایدا بۆ شوکرانە بژێری نیعمەتی ڕزگار بوونی موسا لە چنگ فیرعەون، وە دەڵێت:

(زانایانی ئیسلام لەم فەرمودەیەیان فامیوەتەوە کە شتێکی چاکە موسڵمانان لەکاتی پەیدا بوونی نازو نیعمەت و خێرو خۆشیەکدا شادیو خۆشحاڵی دەربڕن، ئینجا بێ گومان گەورەترین نیعمەت و چاکەی خوداش بەسەر ئێمەوە لەدایك بوون و پەیدا بوونی پێغەمبەرمان محمد (ﷺ) مادام وا بێت شتێکی شەرعیو چاکە کە لەشەو و ڕۆژێ لەدایك بوونی یان مانگی لە دایك بوونیدا موسوڵمانانیش کەیف و شادی بنوێنن و بیکەنە ئاهەنگو جێژن).

جا لێرەدا بۆ شیکردنەوەی ئەم خالانە نازانم لە کوێوە دەست پێ بکەم! !چونکە وەك دەڵێن کابرایەك پرسیاری لە مامۆستایەك کرد وتی: ئەرێ مامۆستا خەسەنو خسین کچی عائیشە بوون یان فاتمە؟ ئەویش لەوەلامدا ووتی: جا کوێی پرسیارەکەت وەڵام بدەمەوە، یەکەم خەسەنو خسین نەبوون حەسەنو حوسەین بوون، دووەم کچ نەبوون کوڕ بوون، سێهەم، هیی عائیشە نەبوون هی فاتمە بوون! ! ئێمەش لێرەدا دەڵێین مامۆستا گیان ئەم قیاس کردنە دانەمەزراوە، چونکە (زیاد لەوەی کە قیاس لە عیبادات نیە...) ئەمە قیاس کردنی دوو شتی لێك جودان (قیاس مع الفارق) چونکە:

دەربڕینی خۆشیو شادیو کردن بەجەژن جیاوازی زۆرە لەگەڵ بەڕۆژوو بوونو عیبادەت کردن بۆ شوکرانەی نازو نیعمەت، هەموو دەزانین لە جەژندا خەڵکی شیرینی دەخۆنەوەو خۆشی و شادی دەدەبڕن و ئاهەنگ دەگێڕن، بەڵام لە شوکرانە کردنی نیعمەتدا بە پێچەوانەوە خۆت دەگریتەوە لە خواردنو خواردنەوەو ئارەزوو بازیو بەڕۆژوو دەبیتو زیادە عیبادەت دەکەیت، جا ئەو کارەی جوولەکەکان پێی هەڵسان شوکرانە بژێری و بەڕۆژوو بوون بوو نەك شیرینی خواردنەوەو ئاهەنگ گێڕان و کردن بە جەژن، وە ئەم ئاهەنگی مەلودیەش کە خەڵکی پێی هەڵدەستن وەك خۆت ئاماژەت پێداوە دەربڕینی شادیو کردن بە جەژنە نەك بە ڕۆژوو بوون و شوکرانە بژێری، وە بەڕاستی نەبیستراوە لە دیندا شوکرانە بژێری بەدەهۆڵو زوڕناو سرودو گۆرانیو شیرینی خواردنەوە بێت! ! !

---

(٦٥) بۆ ئاگادار بوون بەسەر ئەوەی قیاس لە عیبادەتدا نیگە بڕوانگە: (تەلقینء نوێژی کمردوو/٧٤)عبدالفتاح حسین بگەهێیی لەوێگدا ڕوون کراوەتەوە.

کەواتــە ئــەم دوو شــتە زۆر لێکــەوە دوورن‌و قیاس ناکرێنە سەریەك.

٣–پاشــان ســەبارەت بــەو ڕووداوەی (١٠)ی محرم کە پێغەمبەر (ﷺ) لایەن گری جوولەکەی کردوو تیایدا بە ڕۆژوو بوو ســێ خاڵی گرنگ هەیە پێویستە ئاگامان لــێ‌ی بێت.

أ/ئەو ڕووداوە بە ڕۆژوو بوون‌و شوکرانە بژێری بوو نەك ئاهــەنگ گێڕان و کـردن بـە جــەژن، وە ئەگــەر تــۆش ڕاست دەکــەیت دەتەوێ شـوکرانە بـژێری نیعمــەتی لــەدایك بــوونی پێغەمبــەر (ﷺ) بکــەیت ئــەوە پێغەمبەر (ﷺ) بۆی کردویت بە سونەت کە ڕۆژانــی دوو شــەممە بــەڕۆژوو بیــت بــۆ شــوکرانەی ئــەو نیعمەتــە، (بڕوانــە یــادی لەدایك بوون بەشێوازێکی شەرعی).

ب/ بەڕۆژوو بوونی ئەو ڕۆژە بەو بۆنــەوە لەلایــەن پێغەمبــەرەوە بــوو (ﷺ) کــە ئــەو بەرنامـــە داڕێـــژەو بـــە فـــەرمانی خـــوا دەفەرموێت:

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَى إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾[٦٦].

واتە: (ئەو پێغەمبەرە لـە خۆیـەوە هـیچ ناڵێــت و ناکــات، بــەڵکو هەرچــی دەڵێــت: نیگای بۆ دەکرێت دەی خــۆ ئێمــە نیگامــان بۆ نایەت و بۆمان نیە منافەسەی پێغەمبــەر (ﷺ) بکەین لە تەشـریع کـردن‌و بڕیـاردانی سازکردنی جەژن‌و ئاهەنگەکە).

ج/لەگــەڵ ئەوەشــدا کــە ئــەو کــارەی جوولەکــەکان کردوویانــە بریتــی بــووە لــە عیبادەت و خـوا پـەرستی کـە ڕۆژوو گـرتن بووە هێشـتا پێغەمبـەر (ﷺ) نەیوسـیتووە عیبادەتەکــەی لــە عیبــادەتی جوولەکــەکان بچێت بەڵکو پەیمانی ئـەوەی دا کـە ئەگـەر خوا بیهێڵێت تا ساڵــی ئاینـدە ئـەوە نۆهــەم ڕۆژیــش بــە ڕۆژوو دەبێــت بــۆ ئــەوەی پێچــەوانەی جوولەکــەکان بکــات وەك (ابـو غطفـــان) (خـــوای لـــێ ڕازی بێـــت) دەگێڕێتــەوەو دەفــەرموێت: لــە (عبداللــەی کوڕی عەباس)م بیستووە (خوای لـێ ڕازی بێت) دەیفەرموو: (حين صام رسول الله يوم عاشوراء و أمر بصيامه: قـالوا: يارسـول الله إنـه يـوم تعظمـه اليهـود والنصـارى، فقـال رسول الله (ﷺ) فـإذا كـان العـام المقبـل إن شاء الله صمنا اليوم التاسع، قـال فلـم يـأت العـــام المقبـــل حتـــى تـــوفي رســـول الله (ﷺ))[٦٧]، واتــە: (کاتێـك پێغەمبــەر (ﷺ) ڕۆژی عاشـورا بـەڕۆژوو بـوو وفـەرمانی بـە خـــەڵك کـــرد بـــەڕۆژوو بـــن، وتیـــان ئـــەی پێغەمبــەری خـوا ئەمــە ڕۆژێکــە گــاورو جوولەکــە بەگــەورەی دەگــرن، پێغەمبــەر (ﷺ) فــەرمووی، ئەگــەر ســاڵی داهــاتوو هاتەوە انشاء ألله ڕۆژی نۆهــەمیش بـە ڕۆژو دەبین، دەفــەرموێت/ بـەڵام سـاڵی داهـاتوو نەهاتەوە تا پێغەمبەر (ﷺ) وەفاتی کرد).

---

(٦٦) {سورة النجم:٣-٤}.

(٦٧) شرح صحيح مسلم – كتاب الصيام/٢٥٨/٨/ :١١٣٤.

جا لە جێیەك لە عیبادەتدا ئەو ها پێویست بكات پێچەوانەیان بكەین‌و خۆمان نەشوبهێنین پێیانەوە دەبێت لە ڕەفتارو باوو نەریتێكی حوكمی چۆن بێت كە كتو مت چاو لێ كەری‌و لاسایی كردنەوەی ئەوانە؟!!،

ئەمە كورتەیك بوو لە لێكۆڵینەوەی وتەو بەڵگەی ئەوانەی شەرعیەت دەدەن بە یادی لە دایك بوون و پێیان وایە داهێنراو نیە، داواكارین لە خوای پەروەردگار چاو پۆشی لە هەڵەی ئێمەو ئەوانیش بكات.

یادی لەدایك بوون بەشێوەیەكی شەرعی

لێرەدا بۆ جاری دووەم ئەو ووتەیەی (حسانی كوڕی عطیة)تان بیر دەخەمەوە دەفەرموێت: (هەر قەومێك هەر داهێنراوێك لە دینەكەیاندا دابهێنن، خوای پەروەردگار لە وێنەی ئەو داهێنراوە سوننەتیان لەناودا هەڵدەگرێت...) دیارە ئەم داهێنراوانەش (یادی لەدایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) سوننەتێكی گەورەی لە ژێر حەشار دراوەو شارراوەتەوەو لە خەڵكی و پشت گوێ خراوە، ئەویش شوكرانە كردنی خوای پەروەردگارە لەسەر نیعمەتێكی گەورەكە خەڵكی بەناڕاستی ئاهەنگی بۆ دەگێڕن‌و بەخەیاڵی خۆیان خۆشحاڵی‌و شوكرانە بژێری نیعمەتەكەی دەكەن، ئەویش نیعمەتی لەدایك بوون و هاتنە دنیای پێغەمبەری سەروەرو خۆشەویستمانە (ﷺ)).

بەڵێ پێغەمبەر (ﷺ) لە چەندین فەرموودەداو بە كردەوەش ڕێنمویی هاوەڵانی‌و بڕوادارانی بە گشتی كردوە بۆ بەڕۆژوو بوونی ڕۆژانی دوو شەممە، وە ئەمە یەكێك بوە لەو سوننەتە گەورانەی كە پێغەمبەر (ﷺ)بەردەوامیەتی بوە لەسەری وە هەروەها هۆی بە ڕۆژو بوونەكەشی ڕوون كردوەتەوە بۆ ئێمەی بڕوادار بۆ ئەوەی:

أ/ زیاتر هانمان بدات بە ڕۆژو بوونی ئەو ڕۆژە لەدەست خۆمان نەدەین و بە شتێكی كەم سەیری نەكەین.

ب/بۆ ئەوەی هەست بە نوقسانی ئەو شوكرانە بژێریە نەكەین‌و پەنا بەرینە بەر كارو پیشەیەك بۆ پڕكردنەوەی ئەو نوقسانیە كە خوا ئەوەی لێمان ناوێت، وەك ئەمڕۆ خەڵك لەبەر نەزانی‌و بێ ئاگاییان لە واتاو كاركردن بەم فەرموودەیە ئەویادە داهێنراوەیان داهێناوە و داویانەتە پاڵ دین.

بەڵێ هۆی بە ڕۆژوو بوونی ڕۆژانی دووشەممە سوپاس گوزاری خوای پەروەردگارە لەسەر دوو نیعمەتی گەورە بۆ سەرجەم مرۆڤایەتی، ئەو دوو نیعمەتەش:

یەكەم/ لە دایك بوونی پێغەمبەر (ﷺ) و هاتنە دنیایەوە كە ئەمە بوە هیوایەكی پرشنگدار بۆ ڕزگاری كردنی گشت

ئادەمیزاد لە زەلالەتی نەفامیو ستەمی بە کۆیلە کردن لەلایەن فارسو ڕۆمو گشت دەسەڵات دارەکانی ڕۆژگار.

دووەم/ هاتنە خوارەوەی نیگا بۆ پێغەمبەر (ﷺ) کە ئیتر ئەمە بوە خاڵی سەرەتای هاتنەدی ئەو هیواو ئاواتەو پێداکوتانی هەقو ڕاستی و لاواز بوونی نەفامی سەتەم و خراپەکاری.

بەڵێ ئەم دوو نیعمەتە گەورەیە هەردووکیان لە ڕۆژی دووشەممەدا بوون بۆیە پێغەمبەر (ﷺ) بەردەوام دووشەممان بە ڕۆژوو دەبوو و فەرمانیش بە خەڵکی دەکرد کە بەڕۆژوو بن ئەم ڕاستیەش (أبو قتادة) (خوای لێ ڕازی بێت) بۆمان دەگێڕێتەوەو دەفەرموێت: (جاء رجل الى رسول الله (ﷺ) فقال: ماتقول في صوم يوم الإثنين؟ قال: ذلك يوم ولدت فيه و أنزل على القرآن فيه)[٦٨]، واتە: (پیاوێك هات بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) وتی: چی دەڵێیت دەربارەی ڕۆژوی دووشەممە؟ ئەویش فەرمووی، ئەوە ڕۆژێکە تیایدا لە دایك بوومو تیایدا قورئانم بۆ هاتە خوارەوە).

ئەوەتا پێغەمبەر (ﷺ) خۆی هۆی بەڕۆژوو بوونی دووشەممەمان بۆ ڕوون دەکاتەوە لەبەر ئەو دوو نیعمەتە گەورەیە کە تیایدا ڕووی داوە، جا کەوابێت ئەگەر مەبەستمان شوکرانە بژێریو خۆشویستنی پێغەمبەر بێت (ﷺ) با فێڵ لە خۆمان و لە خەڵکی نەکەین ئیتر بۆچی پەنا دەبەینە بەر چەند بەڵگەیەکی شڕوشێواو و قیاس کردنێکی بێ سەرو بەرەو ناڕاست بۆ شەرعیەت دان بە یادو ئاهەنگێکی هەڵبەستراو و نادروست لەبەر هەواو ئارەزوویەکی دەروونی یان بەرژەوەندییەکی سیاسی؟!.

دەی ئەکەر ڕاست دەکەی پێغەمبەرت (ﷺ) خۆشدەوێت؟ ئەگەر ڕاست دەکەیت دەتەوێت شوکرانە بژێری ئەو نیعمەتە بکەیت؟ ئەگەر ڕاست دەکەیت ئەتەوێت سیرەو ڕێبازی ئەو پێغەمبەرە بەیان بکەیت؟ ئەوا ڕۆژانی دووشەممە بەڕۆژوو بە ئەوە ئەوپەڕی خۆشەویستی پێغەمبەر (ﷺ) دەگەیەنێت، چونکە خۆشەویستی پێغەمبەر (ﷺ) بە شوێنە کەوتنی ڕێبازەکەی و زیندو کردنەوەی سوننەتەکانی دەبێت، وە ئەمە باشترین سوپاس گوزاریە بۆ ئەو دوو نیعمەتە چونکە پێغەمبەر (ﷺ)و هاوەڵەکانی بەو شێوە سوپاس گوزاری ئەو نیعمەتەیان کردووەو ڕێنمویی ئێمەشیان بەو شێوەیە کردووە، وە ڕوون کردنەوەی سیرەو ڕێبازی پێغەمبەر (ﷺ) لە تەنها ڕۆژێك لە ساڵێکدا یان لە گۆڕێك و دوو کۆڕدا تەنها شێواندن نەبێت هیچ شتێکی لێ پەیدا نابێت ئەگینا ئەگەر بەڕاستی بەڕاستی دەتەوێت بەو

(٦٨) شرح صحيح مسلم /٢٩٨/٨/ رقم ١١٦٣. النووي.

کاره هەڵبستیت با بەلایەنی کەمەوە هەموو ڕۆژانێکی دووشەممە دەرسێکی پڕ پێزت هەبێت دەربارەی سیرەو ڕێبازی ئەو پێغەمبەرە سەروەرو نازدارە ئەوسا ئەگەر توانیبێتت بۆن و بەرامێکی سیرەی ئەو پێغەمبەرە سەروەر و نازدارە بدەیت بە بەر لوتی خەڵکیدا و بۆنی بکەن، باشە ئەوانەی کە ساڵانە دەیکەن بەهەراو هووریاو مەلودی دەخوێننەوەو ئەوانەی بە ووتارو نووسین بەرگری لەم داهێنراوە دەکەن و پەنا بۆ هەموو بەڵگەیەکی لارو لەوێر دەبەن بۆ شەرعیەت پێدانی، ئەوانەی دژایەتی شوێن، کەوتوانی قورئانو فەرمووده دەکەن لە پێناو سازدانی ئەم یادەدا ئادەی کام لەوانە هەموو دوو شەممانێك بە ڕۆژوو دەبێت، کام لەوانە کاتێکی بۆ خۆی تەرخان کردووە بۆ خوێندنەوەو لێکۆڵینەوەی سیرەی ئەو زاتە پاکە؟ کام لەوانە وتارو وانەی تایبەتی داناوە بۆ ڕوون کردنەوەی سیرەی ئەو زاتە بەشێوەیەکی زیندوو واقیعیانە بۆ خەڵکی؟ ئەی بۆ مەگەر خوا ئاگادار نەبێت بەسەر نهێنیەکانی دەروندا.

﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾(٦٩).

واتە: (خوای پەروەردگار ئاگادارە بەسەر ناپاکیەکانی چاوو شارراوەکانی دەروون).

(٦٩) {سورة الغافر:١٩}.

شێخی (البانی) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) لە شریتێکدا ئاماژە بەم یادو سوپاس گوزاریە شەرعیە دەداتو بە دووخاڵ بەرابەری دەکات بەو یادە ناشەرعیو داهێنراوەوە دەفەرموێت: ((هناك الإحتفال بالمولد مشروع ضد هذا الإحتفال غير المشروع...وهو صيام يوم الإثنين في كل أسبوع شكرا لله تعالى على هذه النعمة العظمى...و هناك فرق شاسع بين الإحتفالين:

١-أن الإحتفال المشروع متفق عليه بين المسلمين جميعاً.

(و أقول/ أما الإحتفال غير المشروع فليس محل إتفاق، بل لا يفعل إلا العوام الجاهلين بالدين و المتصوفة المتزندقين وبعض من علماء السوء الذين باعو دينهم بعرض من الدنيا) (مابين القوسين من كلام المؤلف).

٢-تتكرر هذا الإحتفال المشروع في كل أسبوع مرة و ليس في كل عام مرة.

وأستدل الشيخ رحمة الله بالحديث المذكور آنفا في الصباح يوم الإثنين وقال بعده: أي عليكم أن تصوموا يوم الإثنين شكراً لله تعالى أن خلقني فيه و خلقني من جديد حين أنزل علي الوحي...))(٧٠)، واتە: (لێرەدا یادێکی دروست هەیە بەو بۆنەوە دژ

(٧٠) كاسيت صوتي/ محمد ناصرالدين ألألباني، تسجيلات (نـور على الدرب) دبي/رقم الكاسيت ١/٩٤.

بەو یادە نادروستە ..ئەویش بەڕۆژوو بوونی ڕۆژانی دوو شەممەیە لەهەموو هەفتەیەکدا بۆ سوپاس گوزاری خوا لەسەر ئەو نیعمەتە گەورەیە.. وە جیاوازییەکی گەورە هەیە لەنێوان ئەو دوو یادەدا).

١-ئەو یادەی دروستە (بەڕۆژوو بوونی ڕۆژی دووشەممان) کۆڕای هەموو موسڵمانانی لەسەرە (وە منیش دەڵێم: بەڵام یادە نادروستەکە (ئەوەی ساڵی جارێك دەکرێت) ئەوە نەك هەر کۆڕای لەسەر نیە بەڵکو کەس ئەمە ناکات تەنها خەڵکێکی عەوام و بێ ئاگا لە دینو کۆمەڵێ سۆفی سەر لێشێواو هەندێ لە بەناو زانایانی خراپ کە دینی خۆیان فرۆشتووە بە نرخێکی دنیایی).

٢-ئەم یادە دروستە هەموو هەفتەیەك جارێك دووبارە دەبێتەوە نەك ساڵی یەك جار، (پاشان شێخ بەڵگەی لەسەر ئەم باسە هێنایەوە بەو فەرموودەیەی کە لە پێشتردا باسمان کرد دەربارەی ڕۆژووی دووشەممان، وە دوای ئەوە دەفەرموێت، واتە پێویستە ڕۆژانی دووشەممە بەڕۆژوو بین بۆ سوپاس گوزاری خوا لەسەر ئەوەی کە لەو ڕۆژەدا منی دروست کردووە، وە جارێکی تریش سەر لەنوێ منی تیا دروست کردووەتەوەو بەوەی کە قورئانی بۆ ناردوومەتە خوارەوە تیایدا).

کەوابێت خوێنەری بەڕێز:

نەفێڵ لەخۆت بکەو نەفێڵ لەخوا بکە، چونکە خوای گەورە فێڵی لێ ناکرێت، کەواتە هەر فێڵ لەخۆت دەکەیتو هەر خۆت زەرەرمەند دەبیت، ئەگەر بەڕاستی پێغەمبەرت خۆشدەوێت و دەتەوێت سوپاس گەزاری نیعمەتی لەدایك بوونەکەی بکەیت ئەوا ڕۆژانی دوو شەممە بەڕۆژوو ببە ئەوسا بە کردەوە سەلماندووتە کە پێغەمبەرت خۆش دەوێت وە خوای گەورەش پاداشتت دەداتەوەو لەگەڵ پێغەمبەردا حەشرت دەکات، چونکە پێغەمبەر (ﷺ) خۆی فەرمویەتی (المرء مع من أحب)[٧١]، واتە: (هەموو مرۆڤێك لەگەڵ ئەو کەسەدا دەبێت کە خۆشدەوێت).

ئەگەر ڕاستیش ناکەیت لە خۆش ویستنەکەیداو دەتەوێت چاوبەستی لەخەڵك بکەیت و ئەو یادە بکەیتە هۆیەك بۆ بەدەست هێنانی مەرامەکانت، یان توانات نیە بە ڕۆژوو بیت ئەوە کارێکی ناشەرعیش مەکە کە خوا لە خۆت بڕەنجێنیتو پێغەمبەریش (ﷺ) خۆیت لێ بێ بەری بکات.

چونکە ئەوانەی داهێنراو لە دیندا دا دەهێنێت لە ڕۆژی قیامەتدا دووردەخرێتەوە لە حەوزی کەوسەرو بێ بەش دەبن لە خۆشی کۆبوونەوەیان لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ) و خواردنەوەی ئاوی کەوسەر.

(٧١) شرح صحيح مسلم /٤٢٧/١٦/ رقم: ٢٦٤٠.